

**Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta**

Milan Rákosník

PRODEJ PODNIKU A JEHO ČÁSTI

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Petr Čech, LL. M.

Katedra obchodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 23. června 2010

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených.

V Praze dne 28. června 2010

Podpis:

.....

Poděkování

Na tomto místě bych rád vyjádřil poděkování vedoucímu své diplomové práce JUDr. Petru Čechovi LL. M. za cenné rady a podnětné připomínky.

Obsah

Úvod.....	1
1. Pojem podniku.....	4
1.1 Podnik.....	4
1.2 Pojem části podniku.....	8
2. Smlouva o prodeji podniku.....	11
2.1 Obecně ke smlouvě o prodeji podniku.....	11
2.2 Podstatné náležitosti smlouvy o prodeji podniku.....	12
2.3 Přejechod vlastnictví.....	15
2.4 Odpovědnost za vady.....	17
2.4.1 Oznamovací povinnost.....	18
2.4.2 Chybějící a vadné věci.....	19
2.4.3 Práva z odpovědnosti za vady.....	20
2.5 Jiné právní úkony plnící funkci smlouvy o prodeji podniku.....	23
3. Přejechod práv a závazků.....	26
3.1 Obecně k přechodu práv a závazků.....	26
3.2 Ochrana věřitele.....	28
3.2.1 Ručení.....	28
3.2.2 Trvání zajištění.....	30
3.2.3 Právo podat odpor.....	32
3.3 Specifické druhy práv a závazků.....	34
3.3.1 Práva a závazky ze smluv nájemních.....	34
3.3.2 Veřejnoprávní závazky.....	36
3.3.2 Práva a povinnosti spojené s cennými papíry.....	38
3.3.3 Přejechod obchodní podíl.....	40
3.3.4 Práva z duševního vlastnictví.....	42
3.3.5 Práva a povinnosti z pracovněprávních vztahů.....	44
3.3.6 Jiná práva a závazky.....	49
Závěr.....	50
Seznam zkratk.....	53
Použitá literatura.....	54
Prodej podniku a jeho části.....	56
Sale of an enterprise and of its part.....	56
Klíčová slova:.....	56
Key words:.....	56
Summary.....	57

Úvod

Předmětem této diplomové práce je prodej podniku a jeho části. Prodej podniku je v českém právním prostředí běžně realizovaným obchodem. Jedná se přitom často o mimořádně velké a náročné transakce, nezřídka s mezinárodním dosahem. Objem obchodů podobného charakteru se přitom v posledních letech zvyšuje, přičemž na tento růstový trend neměla vliv ani celosvětová hospodářská krize (pokud nějaký, pak převody podniků spíše stimulovala). Právě pro komplikovanost transakce a její mimořádný význam zpravidla pro všechny zúčastněné strany, kupujícího, prodávajícího i převáděný podnik je třeba problematice podniku věnovat mimořádnou pozornost. Převod podniku jako celku, tak se jím zabývá tato práce totiž skýtá mnohé problémy. Některé z nich detailně popsány v této práci.

Cílem této práce je detailně pojednat o některých otázkách souvisejících s prodejem podniku nebo jeho části. Práce se zaměří na definici podniku a jeho části v tuzemské právní úpravě. Představí smlouvu o prodeji podniku jako základního instrumentu pro tento typ obchodů. Velká část pak bude věnována přechodu práv a závazků při prodeji podniku na základě smlouvy o prodeji podniku. Tato diplomová práce zároveň záměrně odhlíží od jiných otázek, které s prodejem podniku mohou souviset.

Pojem podniku nebo části má být vymezen s samotným začátkem práce. Jedná se o jeden z vůbec nejpoužívanějších pojmů, které obchodní zákoník zná. Jeho definice však není zdaleka jednoznačná, přestože precizní vymezení tohoto pojmu je pro prodej podnik velice důležité. Definice části podniku není v obchodním zákoníku, ani jiném právním předpise, obsažena vůbec. Vzhledem k tomu, že právě různé části podniku jsou však předmětem prodeje poměrně často, je rovněž vymezení tohoto pojmu nezbytné. K danému problému se vztahuje značné množství judikatury, se kterým práce čtenáře seznámí.

Dále se práce zaměří na smlouvu o prodeji podniku. Ta se v českém právním prostředí stala běžně realizovaným smluvním typem, jehož speciální úprava je obsažena v obchodním zákoníku. Je také pravděpodobně nejběžnějším způsobem převodu podniku nebo jeho části. Úprava smlouvy o prodeji podniku obsahuje relativně velké množství kogentních ustanovení a je proto nezbytné přesně stanovit náležitosti smlouvy

o prodeji podniku. Nesplnění požadavků, které obchodní zákoník klade na smlouvu prodeji podniku totiž může vést k její absolutní neplatnosti. Jednoduchá není ani otázka přechodu vlastnictví na základě smlouvy o prodeji podniku. Praxe tento problém musela řešit a i proto se k tomuto problému váže řada rozhodnutí českých soudů. Dále bude v práci vyložena úprava odpovědnosti za vady na základě smlouvy o prodeji podniku – konkrétně odpovědnost za vadné věci a za věci chybějící, jak je rozlišuje obchodní zákoník. Krátce budou představeny také další způsoby, kterými je možné podnik nebo jeho část převést.

Práce detailně pojedná o přechodu práv a závazků při prodeji podniku. Úprava přechodu práv a závazků je totiž u tohoto smluvního typu speciální ve vztahu k ustanovením občanského zákoníku. Je zřejmé, že tento přechod má také mimořádný význam, jak z pohledu smluvních stran, tak z pozice třetích stran, kterých se tento přechod dotýká – typicky např. věřitelé. Právě ochrana věřitelů je v rámci smlouvy o prodeji podniku významným tématem, kterému bude v práci věnován prostor. Práce následně zaměří na přechod jednotlivých typů práv a závazků. O každém z nich pojedná poměrně široce s odkazy na judikaturu a názory odborné veřejnosti. Bude pojednáno o právech a závazcích z nájemních smluv, což otázka, kterou bylo v praxi často nutné řešit a zdroje se nezdálo v názorech rozcházel. Jednou z výjimek přechodu práv a povinností při prodeji podniku jsou veřejnoprávní závazky, zejména závazky platit daně. Ty podle ustálené judikatury nepřecházejí. Spornou otázkou byl i přechod a popřípadě potřebné náležitosti přechodu cenných papírů a práv z nich vyplývajících. Práce se zaměří také na přechod obchodního podílu ve společnosti a práv z duševního a jiného vlastnictví. Mimořádně významná je také otázka přechodu práv a povinností z pracovně právních vztahů. Práce se tomuto problému bude věnovat poměrně obsírně, představí relevantní judikaturu a názory právní teorie.

Práce se naopak nevěnuje úpravě působnosti valné hromady, ani jiných orgánů společnosti při prodeji podniku nebo jeho části. I to může být ale při prodeji podniku mimořádně důležitá otázka. Prodej podniku bude totiž zpravidla mít na vývoj společnosti velmi zásadní vliv. Proto je také souhlas orgánů společnosti, zejména valné hromady, obecně vyžadován, a to takový, který bude udělen ve vztahu ke konkrétní smlouvě o prodeji podniku.

Další významnou otázkou při prodeji podniku je úprava hospodářské soutěže obsažená v obchodním zákoníku. Tyto otázky jsou sice relevantní jen v případě transakcí velkého rozsahu, které budou splňovat obratová kritéria, popř. další podmínky. V případě těchto obchodů, pak ale mohou hospodářsko-soutěžní ustanovení realizaci prodeje zcela zabránit.

Práce se nevěnuje ani konkurenční doložce, která může být součástí smlouvy o prodeji podniku nebo samostatným ujednáním na tuto smlouvu navazujícím. Obecně se konkurenční doložkou omezují smluvní strany v podnikání, resp. na jejím základě dochází k přesnému vymezení hranic podnikání.

Cílem práce je tedy zasáhnout celkově vybrané, nejdůležitější problémy prodeje podniku nebo části.

1. Pojem podniku

1.1 Podnik

Podnik je jedním z nejfrekventovanějších pojmů, které obchodní právo zná. Je pojmem velice mnohoznačným a jeho vymezení se věnuje velké množství literatury. Legální definice pojmu podnik je obsažena v § 5 ObchZ. Podle obchodního zákoníku se podnikem rozumí „*soubor hmotných, jakož i osobních a nehmotných složek podnikání. K podniku náleží věci, práva a jiné majetkové hodnoty, které patří podnikateli a slouží k provozování podniku nebo vzhledem k své povaze mají tomuto účelu sloužit*“.

Podnik je ve smyslu této definice chápán jako objekt obchodně-právních vztahů, nikoli jejich subjekt. Podnik je tedy předmětem vlastnického práva podnikatele. Stejně tak nositelem práv, které s podnikem souvisí není podnik sám, ale jeho majitel.

Z definice podniku podle obchodního zákoníku plynou dvě podmínky, které musí být splněny současně, aby mohl být určitý soubor věcí považován za podnik v právním smyslu. První podmínkou je, že uvedené složky musí patřit podnikateli. Tím se myslí, že věci musí být předmětem vlastnického práva podnikatele a k právům a jiným majetkovým hodnotám musí podnikateli svědčit subjektivní majetkové oprávnění. Druhou podmínkou je, aby věci, práva a jiné majetkové hodnoty sloužili k provozování podniku. Buď musí tomuto účelu sloužit bezprostředně, nebo musí být alespoň k provozování podniku určeny vzhledem ke své povaze.

Jak uvádí S. Plíva v Komentář k obchodnímu¹ zákoníku, základní charakteristika podniku záleží v tom, že je to určitý celek podnikání. Jde proto o organizovaný celek, jehož cílem je dosahování zisku. S. Plíva uvádí, že z toho důvodu nemá povahu podniku určitý celek organizovaný za jiným účelem než dosahování zisku. Vymezení podniku v § 5 ObchZ. je záměrně velice široké. Účelem je, aby jím byly pokryty veškeré představitelné složky, které mohou sloužit k provozování podniku. Hmotnou složku podniku představují hmotná aktiva – movitá i nemovitosti. Typicky se bude jednat o stroje, budovy, materiál, kancelářské vybavení apod. Nehmotná složka je pak tvořena právy a jinými majetkovými hodnotami. Do této složky se řadí zejména pohledávky, práva k ochranným známkám, obchodní firma, know-how, klientela a další. Osobní

¹ Štenglová, Plíva, Tomsa - 2009

složkou se rozumí zaměstnanci, jejich struktura, organizace, stejně jako jejich zkušenosti a kvalifikace. Dále úroveň podnikatele samotného a řídicích pracovníků podniku. Na tomto místě se často zdůrazňuje, že mezi složky podniku nepatří závazky. To se dovozuje z ustanovení § 476 a následujících ObchZ., které upravují smlouvu u prodeji podniku. V rámci této úpravy je stanoveno, že „*kupující se zavazuje převzít závazky související s podnikem*“. Toto ustanovení by bylo zbytečné, pokud by závazky tvořili součást podniku. K této problematice více v kapitole 3.

Přesná specifikace složek podniku se komplikuje u těch složek, u kterých není zřejmá jejich objektivní vazba k provozování podniku. Jedná se o složky, které k provozu podniku sice neslouží, ale vzhledem ke své povaze mají tomuto účelu sloužit. Toto kritérium je ovšem velmi problematické. Obecně lze tvrdit, že se teorie shoduje, že v takovém případě bude záviset na vůli podnikatele, které věci bude považovat za součást podniku. Objektivní kritérium je chápáno dosti úzce, někteří autoři jeho použití dokonce zcela vylučují. Podnikatel má totiž jako vlastník věcí právo s nimi svobodně disponovat a má proto i právo rozhodnout které věci bude ke svému podnikání využívat. Kritérium věcí, které mají vzhledem ke své povaze provozování podniku sloužit se tak užije spíše ve výjimečných případech, kdy je zřejmé, že daná složka jednoznačně má být součástí podniku.

Jak uvádí, mezi mnoha jinými, I. Pelikánová v Komentáři k § 5 ObchZ.² je evidentní, že význam jednotlivých složek nebude vždy stejný a bude se lišit případ od případu. Není vyloučeno, že některý podnik nebude všechny složky obsažené v definici obsahovat. Je možné představit si podnik, jež nebude obsahovat žádné hmotné složky, nebo naopak bude obsahovat jen tyto složky. Ke stejnému závěru dochází P. Čech ve článku³ publikovaném v roce 2006. Píše doslova: „*Jakkoliv zákon vymezuje podnik jako soubor hmotných, nehmotných a osobních složek podnikání, je třeba připustit, že v praxi mohou nastat situace, kdy konkrétní podnik bude složen z jediné této složky...*“. V této souvislosti odkazuje na také na judikaturu, která tento závěr potvrzuje, konkrétně na usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 1058/2003 ze dne 27. července 2005. Soud v tomto případě dovodil, že došlo k převodu části podniku, ačkoli podnik nezahrnoval zaměstnance ani žádné smlouvy se zákazníky. V odůvodnění soud doslova uvedl: „*Na závěru, zda je předmětem smluvního převodu skutečně podnik (jeho část), pak ničeho*

² Pokorná, Kovařík, Čáp - 2009

³ Čech, P. Vymezení části podniku a působnost valné hromady. *Právní rádce*. Duben 2006, č. 4.

nemění ani to, že převádějí nemá zaměstnance, popř. že nemá (jedno z jakých důvodů) uzavřeny obchodní smlouvy (např. s dodavateli či odběrateli)."

Zhusta diskutovanou otázkou v souvislosti s definicí pojmu podniku ve smyslu § 5 ObchZ. je, zda jeden podnikatel může vlastnit více podniků či zda podnikatel může mít pouze více organizačních složek jednoho podniku. Jak uvádí I. Pelikánová⁴: „*Je asi nutno takovou možnost připustit, i když není v plném souladu s § 5 ObchZ, který spíše nasvědčuje všeobjímajícímu pojetí podniku.*“ I. Pelikánová uvádí dvě možnosti: podnik v širokém smyslu vede ke vzrůstu významu pojmu závod, nebo lze připustit více podniků náležejících jednomu podnikateli. Pokud je ovšem přípustné, aby podnikatel vlastnil více podniků, je velmi sporná otázka jakým způsobem od sebe jednotlivé podniky odlišovat. Popřípadě určit kdy se jedná o samostatný podnik a kdy jde o pouhou organizační jednotku. Přičemž lze mít za to, že určení a specifikace jednotlivých podniků bude záviset na podnikateli a jeho subjektivním postoji ke složkám každého z podniků. Podle S. Plívy se však nejedná o pojem příliš významný. Řešení spočívá v tom, že předmětem prodeje nebo nájmu může být nejen podnik, ale také jeho část, pokud tvoří samostatnou organizační složku (§ 487 ObchZ.).

I. Pelikánová přináší ve svém komentáři⁵ ještě další zajímavý námět, jakkoli málo obvyklý. Upozorňuje na to, že současná česká právní úprava, nakonec stejně jako praxe zcela opomíjí klientelu podniku. Pro podnik jako ekonomický celek je existence klientely základním předpokladem přežití. Klientela je typickým příkladem jiné majetkové hodnoty, jak je jmenována v definici § 5 ObchZ. Klientela je nehmotným prvkem podniku, který nelze považovat za subjektivní právo, je ale významnou hodnotou s podnikem zcizovanou. Tomuto pojetí odpovídá úprava pravidel hospodářské soutěže.

Novelou č. 370/2000 Sb. s účinností od 1.1.2001 byl do obchodního zákoníku přidán odstavec § 5. Odstavec 2 prohlašuje podnik za věc hromadnou: „*Podnik je věc hromadná. Na jeho právní poměry se použijí ustanovení o věcech v právním smyslu. Tím není dotčena působnost zvláštních právních předpisů vztahujících se k nemovitým věcem, předmětům průmyslového a jiného duševního vlastnictví, motorovým vozidlům apod., pokud jsou součástí podniku.*“ Důvodová zpráva k novele uvádí, že cílem tohoto druhého odstavce je vyřešit spornou otázku, zda existuje vlastnické právo k podniku.

⁴ Pelikánová, 1997

⁵ Pelikánová, 1997

Důvodová zpráva výslovně uvádí, že „*podnik patří podnikateli vlastnickým právem, které požívá ústavněprávní ochrany*“. Význam odstavce 2 spočívá ovšem také v tom, že do české legislativy vnesl pojem věci hromadné, který byl do té doby popírán s odkazem na to, že ho české právní texty neznají. Věc hromadná nicméně zůstává nadále v českém právu nedefinována, v ObchZ., ObčZ., ani v jiném právním předpise. Chybí tak celistvá úprava právních důsledků spojených s věcí hromadnou. Definici věci hromadné se věnoval např. Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 28. února 2006, sp. zn. 33 Odo 447/2004. Soud dospěl k následujícím závěrům: „*Občanský zákoník však pojem věci (§ 118 obč. zák.) nedefinuje ani jej jinak nevysvětluje. Nevylučuje přitom situaci, kdy více věcí může tvořit jediný předmět a je s nimi jako s jediným celkem nakládáno. V teorii se pro tento celek používá pojem "věc hromadná" nebo též "soubor věcí". Soubor věcí tvoří věci, které mají podobný nebo stejný charakter nebo jsou určeny ke stejnému účelu.*“ Nejvyšší správní soud pak ve svém rozhodnutí z 15. října 2007, sp. zn. Afs 142/2006-59 uvádí: „*Naše platné soukromé právo hromadnou věc jako předmět právních vztahů nezná a podnik bývá chápán jako speciální, z obecné kategorizace v § 118 občanského zákoníku se vymykající zvláštní předmět soukromoprávních vztahů sui generis*“.

Podnik je tak v podstatě úhrnem několika jednotlivých věcí uspořádaných do jednoho organizovaného celku. Podstatné je, že si zachovává svou identitu bez ohledu na změny v jednotlivých součástech. Přemístěním podniku, prodejem zboží, výměnou vedoucích zaměstnanců apod. nedochází ke změně identity podniku. Rozhodující je funkce podniku a osoba jeho vlastníka, jehož podnikatelská myšlenka je nositelem funkční ucelenosti jednotlivých prvků. Pro podnik jako věc hromadnou je přitom charakteristické, že se skládá nejen z věcí, ale i z dalších složek podnikání.

Druhá věta odstavce 2 je poněkud nadbytečná. Její obsah vyplývá přímo z ustanovení, že je podnik věcí ve větě první. Z toho vyplývá, že při dispozicích s podnikem je třeba dodržovat ustanovení zvláštních právních předpisů, jež upravují dispozice s jednotlivými věcmi. Skutečnost, že jednotlivé složky podniku mají vlastní právní režim, se mimo jiného odráží v koncepci smlouvy o prodeji podniku. Ta vedle obecného ustanovení o převodu vlastnického práva samostatně upravuje přechod pohledávek, práv z duševního vlastnictví, přechod práv a závazků z pracovně právních vztahů, přechod vlastnického práva k nemovitostem a movitým věcem atd.

Podnik jako věc hromadná je způsobilým předmětem zástavního práva. Je jmenován v § 153 ObčZ. Podnik může být předmětem vkladu do obchodních společností, předmětem leasingu a nevylučuje se ani darování podniku. Může být také v podílovém spoluvlastnictví více podnikatelů stejně, jako může být součástí společného jmění manželů. K tomu existuje rozhodnutí Nejvyššího soudu, které jasně stanoví, že podnik může být předmětem bezpodílového spoluvlastnictví manželů jen v případě, že náležel oběma manželům jako podnikatelům. Pokud by byl podnikatelem jen jeden z manželů a šlo o věc sloužící jen jeho povolání, náležel by podnik do odděleného vlastnictví podnikajícího manžela. (NS 22 Cdo 684/2004).

1.2 Pojem části podniku

Zatímco pojem podniku je ObchZ. legálně vymezen, pojem části podniku v zákoně definován není. Pojem části podniku není v řadě případů vůbec nezbytný. Často je totiž lhostejné, jedná-li se v daném konkrétním případě o celý podnik nebo pouze o jeho část. Vymezení části podniku je nicméně důležité z pohledu § 67a ObchZ., který stanoví: *„Ke smlouvě, na jejímž základě dochází k převodu podniku nebo jeho části, ke smlouvě o nájmu podniku nebo jeho části a ke smlouvě zřizující zástavní právo k podniku nebo jeho části musí být udělen souhlas společníků nebo valné hromady.“* Vymezení pojmu části podniku je důležité zejména pro právní jistotu ohledně toho, které převodu souboru aktiv vyžadují souhlas valné hromady. Pojem části podniku, resp. organizační složky podniku je významný také pro obsah § 487 ObchZ., který stanoví, že úpravy pro smlouvu o prodeji podniku se užije i pro smlouvy, jimiž se prodává část podniku tvořící samostatnou organizační složku.

K ustanovení § 487 se váže ustálená interpretační praxe i judikatura. Nejvyšší soud se problematikou samostatné organizační složky zabýval ve svém rozhodnutí z 8. dubna 2004 sp. zn. 32 Odo 557/2003. Zároveň se vyslovil pro bezpodmínečné užívání ustanovení upravující prodej podniku pro prodeje části podniku. V odůvodnění uvádí: *„ředmětem smlouvy však nemusí být vždy podnik jako celek, ale lze převést také jeho část, pokud má povahu samostatné organizační složky, kterou se rozumí ucelená samostatně hospodařící část podniku, která vyvíjí v rámci podniku relativně samostatnou činnost, jíž se podílí na činnosti podniku samotného. Takováto část podniku má vyčleněny určité prostředky (budovy, stroje, nářadí apod.) a prostory k*

provozování této činnosti. Podobně jako podnik i část podniku představuje určitý soubor hmotných, osobních a nehmotných složek podnikání (věci, práv a jiných majetkových hodnot). Pro smlouvu o prodeji části podniku proto platí - bez jakékoliv výjimky - stejný právní režim jako pro smlouvu o prodeji podniku.“ V jiném rozhodnutí Nejvyšší soud označil za znak samostatnosti odděleně vedené účetnictví pro takovou oddělenou organizační složku – rozsudek sp. zn. 33 Odo 1199/98 z 7. září 1999. Z odůvodnění: *„Za samostatnou organizační složku lze pokládat takovou součást podniku, u níž je vedeno samostatně (odděleně) účetnictví, týkající se této organizační složky, z něhož především vyplývá, které věci, jiná práva, popřípadě jiné majetkové hodnoty slouží k provozování této části podniku (samostatné organizační složky)…“*. Dále uvádí, že typicky tak budou samostatnými organizačními složkami odštěpné závody, popř. jiné organizační složky, které se zapisují do obchodního rejstříku. Mohou to být ovšem i jiné organizační složky, které se do obchodního rejstříku nezapisují. K tomuto vymezení se Nejvyšší soud plně přihlásil znovu např. v rozhodnutí sp. zn. 29 Odo 870/2005 z 9. května 2006. To ovšem neznamená, že kritérium samostatně vedeného účetnictví musí být naplněno vždy. To lze tvrdit i s ohledem na jiná rozhodnutí Nejvyššího soudu, která tato kritérium neuvádí. Jmenovitě lze uvést rozhodnutí sp. zn. 20 Cdo 2882/2005 ze dne 14. března 2006, kde je část podniku vymezena velmi podobně jako v rozhodnutí výše, chybí nicméně požadavek odděleného účetnictví. Hlavním požadavkem, jak je uveden i v rozhodnutí 33 Odo 1199/98 je totiž, že musí být zřejmé které věci, práva a jiné majetkové hodnoty slouží k provozování této části podniku.

Teorie dříve považovala výklad části podniku pro potřeby § 67a ObchZ. podle zmíněné interpretace a judikatury vážící se k § 487 ObchZ. za příliš restriktivní. Tyto názory však vyvrací usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. ledna 2009 sp. zn. 20 Odo 1060/2006. Podle tohoto rozhodnutí je totiž třeba pojem část podniku pro účely ustanovení § 67a vykládat restriktivně, tj. stejně jako pro účely ustanovení § 487 ObchZ. Nejvyšší soud vyložil, že účelem ustanovení § 67a ObchZ. je ve vztahu k akciové společnosti chránit akcionáře před zásahy statutárního orgánu do majetkové struktury společnosti, jimiž může dojít k takovým dispozicím s majetkem společnosti, které podstatným způsobem ovlivní další působení společnosti. Přitom, s ohledem na požadavek právní jistoty osob ustanovením § 67a ObchZ. dotčených, není důvod aby

pojem „podnik nebo jeho část“ byl pro účely zmíněného ustanovení vykládán jinak než v ustanoveních § 476 a § 487 (resp. § 488b a § 488i) ObchZ.

Zajímavé přitom je, jak široce pojem části podniku vykládá judikatura Evropského soudního dvora. Jak uvádí P. Čech ve stati pojednávající o vymezení části podniku⁶ pro potřeby ustanovení § 67a ObchZ.: „*Evropský soudní dvůr přitom neváhá zacházet až k pojetí, kdy tento "soubor" zahrnuje jednu jedinou položku.*“ To dokládá odkazem na rozhodnutí Evropského soudního dvora ve věci C-392/92, Christel Schmidt vs. Spar- und Leihkasse der früheren Ämter Bordesholm, Kiel und Cronshagen. Evropský soudní dvůr v tomto případě judikoval, že částí podniku je i provoz úklidu pobočky banky, byť ho zajišťovala jediná osoba a součástí převodu nebyla žádná aktiva. Vyšel při tom z úvahy, že není rozhodující charakter činnosti (hlavní nebo doplňková), počet osob, ani materiální zázemí.

S ohledem na výše uvedené je tedy možné tvrdit, že základním požadavkem kladeným na část podniku v České Republice, aby měla tento charakter v právním smyslu, je funkční samostatnost. Především pak „vlastní“ majetek, který je součástí této organizační složky.

⁶ Čech, P. Vymezení části podniku a působnost valné hromady. *Právní rádce*. Duben 2006, č. 4.

2. Smlouva o prodeji podniku

2.1 Obecně ke smlouvě o prodeji podniku

Smlouva o prodeji podniku je v českém právním prostředí běžně realizovaným smluvním typem. Je jedním z nejběžnějších způsobů převodu podniku nebo jeho části. Je významným ekonomickým nástrojem a je svým charakterem natolik specifická, že si vydobyla postavení zvláštního institutu v obchodních závazkových vztazích. Úprava smlouvy o prodeji podniku v ObchZ. je komplexní, ObčZ. smlouvu o prodeji podniku nezná.

Jak vyplývá z § 261 odst. 3, písm. d) ObchZ., má smlouva o prodeji podniku povahu absolutního obchodního závazkového vztahu. To znamená, že tento závazkový vztah se bez ohledu na povahu jeho účastníků řídí obchodním zákoníkem. To ovšem neznamená, že by podnik nemohl být převeden také jiným způsobem. Z § 269 ObchZ. jasně vyplývá, že taková dohoda může být i jiným smluvním typem, je-li dostatečně určen předmět závazku. Mohlo by se jednat i smlouvu jiného typu nebo smlouvu nepojmenovanou.

Smlouva o prodeji podniku je upravena v § 476 a násl. ObchZ. Jak uvádí A. Outlá⁷: „*Postavení zvláštního institutu smlouvy o prodeji podniku upevňuje zákonná úprava tím, že na rozdíl od jiných smluvních typů je množství ustanovení pojednávajících o smlouvě o prodeji podniku kogentní a smluvní strany se od nich nemohou odchýlit. Tím je významně posílena věřiteli oproti vlastníkům podniku*“. Na to upozorňuje i K. Marek⁸, který uvádí, že smlouva o prodeji podniku má dosti kogentních ustanovení i k vzhledem k jiným smlouvám upraveným ObchZ. Kogentnost ustanovení zakládá § 263 odst. 1 ObchZ.. Ten jmenuje §, od nichž se strany nemohou odchýlit. K. Marek⁹ shrnuje: „*Jedná se o § 476, § 477, § 478, § 479 odst. 2, § 480, § 483 odst. 3, § 488, § 488a. Daná smlouva musí současně odpovídat základnímu ustanovení (tj. § 476 obchodního zákoníku, který jsme vzhledem ke kogentnímu § 269 odst. 1 obchodního zákoníku považovali za kogentní, respektive odvozeně kogentní, již před harmonizační*

⁷ Outlá, A. Smlouva o prodeji podniku. *Daně a právo v praxi*. Duben 2001, č. 7. str. 2.

⁸ Marek, 2008

⁹ *Pravniradce.ihned.cz* [online]. 23.3.2009 [cit. 2010-06-22]. Smlouva o prodeji podniku a o nájmu podniku. Dostupné z WWW: <http://pravniradce.ihned.cz/c4-10078240-36435280-F00000_d-smlouva-o-prodeji-podniku-a-o-najmu-podniku>.

novelou obchodního zákoníku; dnes je kogentnost zřejmá z § 263 odst. 2)“.
Harmonizační novelou se rozumí novela provedená zákonem č. 370/2000, od jehož účinnosti 1.1.2001 doznal jistých změn, mimo jiné, zákonný text o smlouvě o prodeji podniku. § 476 je tedy, přestože není uveden v § 263 odst. 1 ObchZ., kogentním ustanovením. Jakkoli je totiž dispozitivním ustanovením ve smyslu § 263 ObchZ., s ohledem na to, že § 269 ObchZ je kogentní, je nutno vyložit úpravu tak, že smlouva o prodeji podniku není uzavřena, jestliže nejsou dohodnuty podstatné části podle § 476 ObchZ. Tento výklad, je již ovšem poněkud nadbytečný s ohledem na § 263 odst. 2 ObchZ., který zapovídá odchýlení se od základních ustanovení, která předepisují písemnou formu.

Podle § 487 se ustanovení § 477 až 486 použije i pro převod části podniku, jež tvoří samostatnou organizační složku. Z dikce § 261 odst. 3, písm. d) je ovšem zřejmé, že na převod části podniku se použije rovněž ustanovení § 476. Podle S. Plívy¹⁰ není z věcného hlediska ani důvod proč vylučovat sjednání konkurenční doložky také v případech, kdy předmětem prodeje jen pouze část podniku. Kde tato práce mluví o převodu podniku, má se tím na mysli také převod části podniku.

2.2 Podstatné náležitosti smlouvy o prodeji podniku

§ 476 ObchZ. stanoví základní, tedy podstatné náležitosti smlouvy o prodeji podniku. Jak uvádí I. Pelikánová v Komentáři k ObchZ.¹¹ *z praktického hlediska je podstatné, že vůli smluvních stran je převést podnik a takto i smlouvu označí. Samotné označení smlouvy jako smlouvy o prodeji podniku však není vždy rozhodující.* Prodávající se zavazuje odevzdat kupujícímu podnik – podle definice podniku jako věci hromadné § 5 odst. 2 ObchZ. tedy soubor hmotným, nehmotných i osobních složek podnikání. Prodávající se také zavazuje převést na kupující stranu vlastnické právo k podniku. Závazek kupujícího spočívá v převzetí závazků souvisejících s podnikem a zaplacení kupní ceny.

Podle I. Pelikánové¹² není podstatné, je-li podnik ve smlouvě podrobně specifikován. Argumentuje tím, že rozhodující je vůle prodávajícího zcizit celý svůj

¹⁰ Štenglová, Plíva, Tomsa - 2009

¹¹ Pokorná, Kovařík, Čáp - 2009

¹² Pokorná, Kovařík, Čáp - 2009

majetek, který tvoří podnik. Naopak K. Marek¹³ zastává názor, že „přesné určení“ podniku je nezbytnou náležitostí smlouvy o prodeji podniku. I. Pelikánová¹⁴ k tomu dodává: „*Jestliže je určen předmět plnění alespoň obecným způsobem, je možno uzavřít smlouvu o uzavření budoucí smlouvy podle § 289 ObchZ. Vzhledem k tomu, že prodej podniku je náročnou operací, možno doporučit, aby strany skutečně takovou přípravnou smlouvu uzavřely. Jinak hrozí, že nákladná příprava spojená zejména s problémem ocenění podniku, může být uskutečněna zbytečně.*“ Důležité je upozornit, že předmětem smlouvy o prodeji podniku nejsou jednotlivé věci, nýbrž podnik jako celek. Pokud by ze smlouvy vyplývalo, že jejím předmětem je pouze prodej některých pohledávek či závazků nebo některých věcí patřících podniku nepůjde o smlouvu o prodeji podniku. V praxi je ovšem nezdůvodnitelné těžké určit zde se jedná o prodej pouze části majetku nebo části podniku. Precizní vymezení podniku je krokem, který lze doporučit. Bude se ovšem často jednat o velmi pracný proces, protože součástí takového vymezení by měl být kompletní přehled veškerého majetku, práv i závazků podniku.

Kupující ovšem nepřebírá pouze majetek. Jako součást podniku na něho přecházení také závazky, které s podnikem souvisí. To je podstatnou náležitostí smlouvy o prodeji podniku. Nejvyšší soud přitom již dříve judikoval¹⁵, že *podstatnou částí smlouvy o prodeji podniku je mj. závazek kupujícího převzít závazky prodávajícího související s podnikem. Má-li jít o tento smluvní typ, je nezbytné, aby kupující převzal všechny závazky kupujícího související s podnikem.* Zároveň ve stejném rozhodnutí, ale výslovně připouští možnost některé závazky z přechodu vyloučit. Pokud nedojde k tomuto jmenovitému vyloučení, musí se tedy jednat o všechny závazky. Zároveň ale není nezbytné je ve smlouvě jmenovat. S. Plíva v Komentář k ObchZ.¹⁶ upozorňuje také na to, že na úmysl převzít všechny závazky lze usuzovat také z toho, že smluvní strany uzavřenou smlouvu označili jako smlouvu o prodeji podniku. To platí opět za podmínky, že nebyly konkrétní závazky z přechodu vyloučeny. Přechodu práv a závazků se detailněji věnuje samostatná kapitola této práce.

Pojmovým znakem smlouvy o prodeji podniku je také závazek kupujícího zaplatit kupní cenu. Zákon přitom neumožňuje určit cenu odkazem na cenu obvyklou,

¹³ Marek, 2008

¹⁴ Pelikánová, 1997

¹⁵ 28 Odo 891/2005

¹⁶ Štenglová, Plíva, Tomsa - 2009

ObchZ. přitom nestanoví ani výši kupní ceny ani jiný způsob jejího určení. To znamená, že cena musí být vždy stanovena přesně, popřípadě musí být alespoň stanoven způsobem, jakým bude cena dodatečně určena – tuto možnost připouští § 262 odst. 3 ObchZ. Absence takové části smlouvy by byla příčinou její neplatnosti. Výši kupní ceny se zabývá § 482 ObchZ. Ten ovšem její výši nestanoví a neříká ani jak má k jejímu stanovení dojít. Zakotvuje toliko vyvratitelnou domněnku, že „*kupní cena je stanovena na základě údajů o souhrnu věcí, práv a závazků uvedených v účetní evidenci prodávajícího podniku ke dni uzavření smlouvy a na základě dalších hodnot uvedených ve smlouvě, pokud nejsou zahrnuty do účetní evidence. Má-li nabýt smlouva účinnosti k pozdějšímu datu, mění se výše kupní ceny s přihlédnutím ke zvýšení nebo snížení jmění, k němuž došlo v mezidobí.*“ Tato domněnka je ovšem automaticky vyvrácena, je-li z obsahu smlouvy patrný jiný způsob určení ceny. Nutno také podotknout, že se jedná o ustanovení dispozitivní povahy (§ 263 odst. 1) a strany tak mají možnost se od něho odchýlit. Je velice významné, že závazek kupujícího zaplatit kupní cenu není závazkem souvisejícím s tímto podnikem, tento závěr podpořil Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí sp.zn. 29 Odo 691/2003, ve kterém doslova uvedl: „*Závazek kupujícího ze smlouvy o prodeji podniku zaplatit prodávajícímu kupní cenu podniku není závazkem souvisejícím s tímto podnikem; proto při dalším prodeji podniku nepřechází na kupujícího podle ustanovení § 476 odst. 1 obch. zák.*“ Tento závěr chrání následného kupujícího i původního prodávajícího.

ObchZ. dále vyžaduje k platnému uzavření smlouvy o prodeji podniku písemnou formu. Je vyloučeno, aby si strany dohodly, že bude taková smlouva uzavřena ústně. V případě, že jsou v rámci převodu podniku převáděny také nemovitosti, což je v praxi více než obvyklé, je podle ustanovení § 46 odst. 2 ObčZ. nutné, aby byly projevy stran na stejné listině.

K platnému uzavření smlouvy o prodeji podniku je nezbytné splnit i další požadavky, často aplikovatelné pouze na specifické případy. Jak upozorňuje i K. Marek¹⁷ obecně platí, že ke smlouvě, na jejímž základě dochází k převodu podniku nebo jeho části, musí být udělen souhlas společníků nebo valné hromady společnosti a dodržena příslušná zákonná ustanovení – zejména § 67a obchodního zákoníku. Jde o zajištění ochrany společníků i věřitelů při zajištění dostatečných informací k přijetí

¹⁷ Marek, 2008

rozhodnutí společníků. Speciální požadavky (souhlas České Národní Banky) stanoví např. Zákon o podnikání na kapitálovém trhu. Jde-li o zpeněžení podniku jeho prodejem jako celku v rámci insolvenčního řízení musí být splněny požadavky zákona č. 182/2006 Sb.

2.3 Přejedhod vlastnictví

Přejedhod vlastnického práva k věcem, které tvoří součást prodáváného podniku, je různý podle toho, zda se jedná o movité věci nebo nemovitosti. Obecně obchodní zákoník stanoví, že vlastnické právo k věcem, jež jsou zahrnuty do prodeje, přechází z prodávajícího na kupujícího okamžikem účinnosti smlouvy. Vlastnické právo k nemovitostem přechází vkladem do katastru nemovitostí podle zvláštního právního předpisu. Přejedhod vlastnických práv je upraven v § 483 ObchZ., ten stanoví:

1) Ke dni účinnosti smlouvy je povinen prodávající předat a kupující převzít věci zahrnuté do prodeje. O převzetí se sepíše zápis podepsaný oběma stranami.

(2) Přejedzetím věci přechází nebezpečí škody na těchto věcech z prodávajícího na kupujícího.

(3) Vlastnické právo k věcem, jež jsou zahrnuty do prodeje, přechází z prodávajícího na kupujícího účinností smlouvy. Vlastnické právo k nemovitostem přechází vkladem do katastru nemovitostí. Ustanovení § 444 až 446 platí obdobně.

První dva odstavce jsou dispozitivní, třetí je ovšem kogentní (§ 263 odst. 1 ObchZ.). Translační účinek smlouvy je tedy upraven příkazovací normou, od které nemají strany možnost se odchýlit.

Okamžik účinnosti smlouvy ObchZ. výslovně neupravuje. Vychází se proto z obecné úpravy ObčZ., podle jehož § 47 odst. 1 jestliže zákon stanoví, že ke smlouvě je třeba rozhodnutí příslušného orgánu, je smlouva účinná tímto rozhodnutím. Vzhledem k tomu, že se literatura¹⁸ shoduje, že za rozhodnutí příslušného orgánu není možné považovat rozhodnutí valné hromady společnosti, není ke smlouvě o prodeji podniku žádné rozhodnutí příslušného orgánu třeba. Proto se za den účinnosti smlouvy považuje den, kdy byla smlouva uzavřena. Je-li ve smlouvě stanoven den pozdější, pak je smlouva účinná k tomuto dni. S. Plíva v Komentář k ObchZ.¹⁹ uvádí, že za takový

¹⁸ např. Štenglová, Plíva, Tomsa – 2009, str. 1057

¹⁹ Štenglová, Plíva, Tomsa - 2009

den lze považovat i den splnění odkládací podmínky. Touto otázkou se zabýval i Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 16. ledna 2003 sp. zn. 32 Odo 759/2001, ve kterém stanovil, že „smlouva o prodeji podniku podle § 476 a násl. obch. zák. vznikne a je účinná (není-li sjednána účinnost pozdější), dojde-li mezi prodávajícím a kupujícím k dohodě o podstatných částech smlouvy stanovených v § 476 v návaznosti na § 269 odst. 1 obch. zák.“ Nejvyšší soud tak potvrdil výše uvedené závěry.

Jak upozorňuje, mezi jinými, I. Pelikánová²⁰ formulace prvního odstavce je omezena jenom na věci zahrnuté do prodeje. To znamená ovšem, že podle zákona není předáván podnik jako fungující a dynamický celek, ale že předání se týká jenom jeho hmotné složky. Úprava je omezena nikoli na přechod celého podniku, ale jenom na přechod vlastnického práva k věcem, které jsou součástí podniku. Autorka považuje „stanovení § 483 ObchZ je nedostatečné, protože nezachází s podnikem jako s jednotným předmětem, přestože § 5 i § 476 jej takto koncipuje“ a dodává „naprosto není respektována blízkost této operace operaci sloučení nebo rozdělení společnosti“. Poukazuje přitom na nutnost časového souladu přechodu práv a závazků souvisejících s podnikem s přechodem věcí. Dále je zmiňován vnitřní rozpor ObchZ., podle jehož § 484 je prodávající povinen upozornit nejen na vady věcí, nýbrž také práv a jiných majetkových hodnot.

Druhý odstavec § 483 se týká přechodu nebezpečí škody na věcech zahrnutých do prodeje z prodávajícího na kupujícího. Jak bylo uvedeno, jedná se o ustanovení dispozitivní povahy. Využití tohoto práva odchýlení je možné doporučit, zejména detailněji upravit nebezpečí škody na ostatních složkách převáděného podniku, nejen pouze na věcech. Lze si představit situaci vzniku škody na právech či jiných majetkových hodnotách – např. snížení vymahatelnosti pohledávky z obchodních vztahů, vyzrazení obchodního tajemství apod.

Třetí odstavec zakotvuje translační účinek smlouvy ve vztahu k movitým věcem. Ty přecházejí okamžikem účinnosti smlouvy. Je přitom možné, při splnění podmínek § 444 ObchZ., dohodnout okamžik přechodu odchýlně. Především je možné tento přechod předsunout před tuto dobu. Popřípadě ho odložit, není-li stanoveno jinak, má se v tomto případě za to, že na kupujícího přechází úplným zaplacením kupní ceny. Větu první (translační účinek smlouvy ve vztahu k movitým věcem) je na základě

²⁰ Pelikánová, 1997

rozšiřujícího výkladu možné aplikovat i na přechod pohledávek a jiných majetkových práv a jiných majetkových hodnot. K tomuto závěru dochází i I. Pelikánová²¹. Ve svém rozhodnutí sp. zn. 14 Cmo 41/2003 se k němu přiklonil i Vrchní soud v Praze, když rozhodl, že „K převodu obchodního podílu, který je součástí podniku, dochází dnem účinnosti smlouvy o prodeji podniku (§ 476 a násl. obch. zák.)...“

Přechod vlastnických práv k nemovitostem je z dikce § 483 odst. 3 vázán na zápis do katastru nemovitostí. V tomto případě je ale nutné rozlišovat nemovitosti, které jsou předmětem evidence v katastru nemovitostí a ty které předmětem této evidence nejsou. Podle znění § 133 odst. 3 totiž platí, že převádí-li se nemovitost, jež není předmětem evidence v katastru nemovitostí, nabývá se vlastnictví okamžikem účinnosti této smlouvy. U nemovitostí, jež nejsou předmětem evidence v katastru nemovitostí, dochází tedy k přechodu účinnosti smlouvy o prodeji podniku. Důležité je, že účinnosti smlouvy o prodeji podniku jako celku není vázána na povolení vkladu do katastru nemovitostí. To je nanejvýš rozumné, vzhledem k tomu, že převod nemovitostí je pouze dílčí částí složitého procesu přechodu celého podniku nebo jeho části.

ObchZ., jak je nezřídka kritizováno, neobsahuje úpravu translačního účinku smlouvy o prodeji podniku ve vztahu k podniku jako takovému. Účel úpravy je přesně opačný. Mělo by jim být zakotvení možnosti převést podnik jako celek najednou. Není také zcela respektováno, že podnik je jednotným předmětem práva (§ 5 ObchZ.) odlišným od svých složek, tím více od své složky hmotné. Předán by měl být podnik jako celek a v zápise by měly být zachyceny všechny nedostatky a chybějící jeho prvky v celém rozsahu smluvního plnění. Vzhledem k takto formalizovanému převzetí nic nebránilo tomu, aby k přechodu vlastnictví k podniku došlo právě převzetím, jako je tomu podle obecné úpravy kupní smlouvy.

2.4 Odpovědnost za vady

Odpovědnost za vady je obecně následkem porušení smluvní povinnosti poskytnout druhé straně řádné plnění. Obchodní zákoník neobsahuje obecnou úpravu odpovědnosti za vady, upravuje ovšem dílčí odpovědnosti za vady u jednotlivých smluvních typů. Taková úprava je v ObchZ. obsažena i v souvislosti se smlouvou o prodeji podniku.

²¹ Pelikánová, 1997

V souvislosti s prodejem podniku může přitom dojít k odpovědnosti za vady nebo k odpovědnosti za škodu.

2.4.1 Oznamovací povinnost

Jednou z povinností prodávajícího při prodeji podniku je povinnost upozornit v zápise o předání a převzetí věcí zahrnutých do prodeje kupujícího na všechny vady převáděných věcí, práv a jiných majetkových hodnot, o kterých ví nebo musí vědět. Tak stanoví § 484 ObchZ. Následkem nesplnění této povinnosti je vznik odpovědnosti za vady, kterým by bylo možno tímto upozorněním zabránit. Toto ustanovení tedy upravuje odpovědnost za škodu. Jak upozorňuje i např. S. Plíva²² splnění oznamovací povinnosti nezbavuje prodávajícího odpovědnosti za vady, jelikož pořád pro něho platí povinnost plnit řádně, tedy bez vad. Oznámení ho zbavuje pouze odpovědnosti za škodu, které by upozornění mohlo zabránit. Včasné upozornění je tedy liberačním důvodem pouze ve vztahu ke škodám, nikoli vadám podniku. Jedná se přitom o dispozitivní ustanovení (§ 263 ObchZ.).

V této souvislosti je také třeba zkoumat význam slov „*musí vědět*“. Podle S. Plívy²³ je třeba vykládat je s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem případu podle objektivního kritéria. Přihlédne se přitom zejména k povaze vady. Autor zároveň dochází k závěru, že lze mít za to, že vědomost o vadách, skutečnost nebo domnělou je třeba posuzovat nejen u osob, které podepsaly smlouvy nebo provádění zápis o předání a převzetí a podepsaly za prodávajícího zápis. Podle okolností, především povaze vady, mohou přicházet v úvahu i jiné osoby, které měly o vadě vědět. V této souvislosti si lze představit např. statutární orgány převáděného podniku.

To, že neupozorní-li prodávající kupujícího na vady, nemůže se zprostit odpovědnosti za škody vzniklé v důsledku těchto vad, platí ovšem jenom pro škodu, které vznikne v příčinné souvislosti s neupozorněním. Je proto třeba zkoumat, bylo-li by možné vzniku určité škody zabránit upozorněním na vady některé součásti podniku.

Oznámení je prodávající povinen učinit „*nejpozději v zápise sepsaném podle § 483 odst. 1 ObchZ*“ – zápise o předání a převzetí věci.

Závěrem lze upozornit na zajímavý nesoulad. Ustanovení o upozornění na vady je určeno k ochraně kupujícího. Má zaručit, že nejpozději okamžikem převzetí budou

²² Plíva, S. *Obchodní závazkové vztahy*. Praha: ASPI, 2006.

²³ Štenglová, Plíva, Tomsa - 2009

kupujícímu známy všechny vady podniku v celém rozsahu tohoto pojmu (§ 5 ObchZ.). V praxi si je ovšem možné představit, že hlavní zájem na uvedení všech vad (o kterých prodávající ví nebo vědět musí) v zápise o předání bude mít prodávající, jehož odpovědnost za případné škody bude tímto upozorněním vyloučena.

2.4.2 Chybějící a vadné věci

V zápise o převzetí sepsaném podle vícekrát zmíněného § 483 odst. 1 ObchZ. se mají uvést chybějící a vadné věci. Ve smlouvě o prodeji podniku je zápis upraven dispozitivně a strany se tak mohou odchýlit i od ustanovení § 485 ObchZ., který upravuje zápis chybějících a vadných věcí. I. Pelikánová²⁴ uvádí: „*Důsledky neuvedení těchto vad jsou shodné jako neprovedení notifikace vad podle obecné úpravy kupní smlouvy, jak vyplývá z následujícího § 486 ObchZ. Zápis je tedy prostředkem notifikace vad, avšak nikoli obecným, ale jenom ve vztahu k "chybějícím a vadným věcem". To je termín, který je zřejmě omezen jenom na věci v obvyklém smyslu slova, tedy jenom na hmotné předměty a ovladatelné přírodní síly.*“ S. Plíva²⁵ k tomu dodává, že chybějící představují vlastně obdobu kvantitativních vad zboží u kupní smlouvy. Za chybějící se přitom považují věci, které prodávající nepředal kupujícímu, ačkoliv tyto věci podle účetní evidence a smlouvy mají být součástí jmění prodávajícího podniku.

Uvedení chybějících a vadných věcí u smlouvy o prodeji podniku slouží k zachycení reálného stavu podniku v době jeho předání. Je ve vlastním zájmu smluvních stran, aby porovnaly seznam věcí prodáváných v rámci podniku s určitými údaji. ObchZ. v tomto ustanovení výslovně uvádí porovnání s „účetní evidencí“, která stanoví, o jaké věci se jedná a také, pro potřeby § 485 velmi důležité, stáří věcí. S ohledem na použití slov „*zjistitelné vady*“ v § 486 odst. 1 ObchZ. se dále usuzuje, že povinnost uvést v zápise vadné věci se vztahuje na věci, u nichž jsou vady zřejmé při převzetí (nikoli až při provozu podniku). Porovnání je nepochybně vhodné provést i ve vztahu ke smlouvě o prodeji podniku v konkrétním případě.

Od zmíněné účetní evidence se bude odvíjet též závěr o tom, zda je věc běžně opotřebena či nikoli, a zde se tedy bude jednat či nebude jednat o vadu. Při posuzování vadností věcí je třeba vyjít také z toho, že v rámci prodeje podniku jsou zpravidla převáděny věci, které jsou používány, a kupující je kupuje v určitém stavu. To může být

²⁴ Pelikánová, 1997

²⁵ Štenglová, Plíva, Tomsa - 2009

ale zdrojem mnohých problémů, protože stanovit vlastnosti odpovídající smlouvě nebude snadné. Zákonodárce se pokouší napomoci ve sporných situacích poskytnutím určitého pomocného kritéria - schopnost sloužit provozu podniku, které je projevem dynamického pohledu na podnik jako funkční organismus. To však mohou strany vyloučit nebo modifikovat. Přesto obecně platí, že při posuzování vadnosti věcí se přihlédne k jejich schopnosti sloužit provozu podniku a k době jejich používání podle účetních záznamů. Vadný tak nebude např. stroj na sklonku své životnosti, pokud je v podniku používán řadu let a jeho stav odpovídá běžnému a předpokládanému opotřebení. V této souvislosti mohou vznikat časté pochybnosti (např. zda je součástí převáděného podniku vše, co je v účetní evidenci). I. Pelikánová²⁶ proto doporučuje přesnou dohodu stran a popř. rozhodčí smlouvu, která by umožnila rychlé řešení případných rozporů.

2.4.3 Práva z odpovědnosti za vady

Při včasném oznámení vad zjištěných u věcí zahrnutých do prodeje, má kupující má právo na přiměřenou slevu z kupní ceny. Není přitom rozhodující, jestli se jedná o vady zjistitelné při předání nebo o vady zjistitelné až při provozu podniku. Literatura²⁷ také v této souvislosti upozorňuje, že se nejedná o právo na bezplatné odstranění vad (Poskytnutí nového bezvadného plnění by v tomto případě znamenalo poskytnutí nového bezvadného podniku, což pochopitelně nepřichází v úvahu). Tato úprava práv kupujícího ze smlouvy o prodeji podniku je obsažena v ustanovení § 486 ObchZ. Ustanovení je dispozitivní povahy a strany si mohou smluvit odlišné podmínky. Je nicméně vyloučeno, aby se kupující práv z odpovědnosti předem vzdal. Odporovalo by to totiž obecným ustanovením ObčZ. (§ 574 odst. 2), lze si navíc představit, že by taková smlouva mohla být stížena neplatností také pro rozpor s dobrými mravy.

Platí, že celkově jsou práva kupujícího u tohoto smluvního typu omezenější ve srovnání s právy kupujícího na základě kupní smlouvy. Základní odlišností ovšem je, že prodávající bude odpovídat nejenom za faktické a právní vady hmotných věcí, jež jsou prvky prodaného podniku, ale také za vady ostatních (nehmotných) složek podniku a rovněž za vady podniku jako organického celku. I v tomto případě ovšem je odpovědnost za vady objektivní kontraktní odpovědností vázanou na protiprávní jednání

²⁶ Pelikánová, 1997

²⁷ Např. T. Pohl v Pokorná, Kovařík, Čáp - 2009

spočívající v porušení povinnosti splnit závazek v souladu se smlouvou. Další odlišností je, že se nerozlišuje, došlo-li k podstatnému či nepodstatnému porušení smlouvy.

V případě zjevných vad ObchZ. odkazuje na zápis o předání a převzetí věci, ve kterém by zjevné vady měly být uvedeny. Pokud by takové vady v tomto zápise uvedeny nebyly, je vyloučeno přiznání práva kupujícího na slevu z kupní ceny v soudním řízení. Ustanovení stanovuje výjimku pouze pro věci, jež v zápise uvedeny nejsou, ale prodávající o nich v době předání věděl. Za povšimnutí stojí, že v tomto místě již text zákona neuvádí výslovně i vady, o nichž prodávající musel vědět v okamžiku předání. Důkazní břemeno je v tomto případě na kupujícím. K nesplnění povinnosti oznámit vady se ale přihlíží pouze na základě námitky prodávajícího v soudním řízení (§ 428 odst. 2 ObchZ.).

Ke skrytým vadám, podle dikce zákona zjistitelných až při provozu podniku, uvádí I. Pelikánová²⁸, že *„musejí být notifikovány bez zbytečného odkladu po zjištění nebo poté, kdy mohly být zjištěny při odborné péči. Nejde tedy o zjistitelnost i při běžné pozornosti laikem, ale o přísnější požadavek zjistitelnosti odborníkem. Tato zjistitelnost zpravidla nastane dříve a lhůta se tím proto zkracuje. Krajním limitem je objektivní lhůta šesti měsíců od účinnosti smlouvy. Strany si mohou dohodnout lhůtu delší, mohou si také dohodnout zkušební provoz. Není vyloučena ani záruka převzatá jednostranně nebo dohodnutá stranami.“* Neoznámení těchto vad v čas má za následek, i tomto případě, že právo na přiměřenou slevu z kupní ceny nemůže být přiznáno soudem. Obě lhůty mají přitom promlčecí charakter, to znamená, že prodávající musí uplynutí dané lhůty namítnout.

Stejně se nahlíží také na vady kvantitativního charakteru, tedy na chybějící věci. I ty musí být uvedeny v zápise o převzetí, aby za ně bylo možné přiznat slevu z kupní ceny v soudním řízení.

Kupující může uplatnit i nárok na slevu z kupní ceny ohledně závazků, jež na něho přešly a nebyly zachyceny v účetní evidenci v době účinnosti smlouvy (§ 482), ledaže o nich kupující v době uzavření smlouvy věděl. To stanoví odst. 3 § 486 ObchZ. Výše slevy se bude v tomto případě rovnat těmto závazkům.

Odkaz na § 439 ObchZ. znamená, že při určení výše přiměřené slevy, popřípadě pro možnost o slevu snížit kupní cenu placenou kupujícím, eventuelně požadovat

²⁸ Pokorná, Kovařík, Čáp - 2009

vrácení již zaplacené ceny do výše slevy platí úprava obdobně jako u kupní smlouvy. Při určení slevy bude postupováno s ohledem na její přiměřenost a charakter a dále i na způsob uspokojení práva kupujícího. Obecně se podle ustanovení § 439 ObchZ výše slevy stanoví jako rozdíl mezi hodnotou jakou měl by měl podnik bez vad a hodnotou, kterou by měl prodávající předaný bez vad, popřípadě chybějících věcí. Text zákona dodává, že pro určení výše hodnot je rozhodující doba, kdy mělo dojít k plnění. Dále ustanovení § 439 upravuje možnost započtení určené slevy proti pohledávce prodávajícího.

Vedle práva na přiměřenou slevu z kupní ceny, má kupující také v jistých případech právo odstoupit od smlouvy. Tyto případy jsou upraveny v odst. 2 a 4 § 486 a jedná se o situaci, kdy prodávající předá podnik, který není způsobilý k provozu a o situaci, kdy na kupujícího nepřejde vlastnické právo k nemovitostem, jež mají být součástí převáděného podniku. T. Pohl v Komentář k Obchodnímu zákoníku²⁹ upozorňuje však také na to, že „není vyloučeno použití obecného ustanovení o odstoupení od smlouvy podle § 344 a násl. ObchZ., tedy v případech kdy důvodem je prodlení“.

Možnost odstoupit od smlouvy pro nezpůsobilost podniku pro provoz podle smlouvy upravená v odst. 2 § 486 ObchZ. je podmíněna včasnou notifikací vad kupujícím (přiměřená aplikovatelnost § 441 ObchZ., který upravuje zánik práva odstoupit od smlouvy v případě opožděného oznámení vad). Zároveň se musí jednat o vady neodstranitelné nebo sice odstranitelné, ale kupující je neodstranil v přiměřené dodatečné lhůtě určenému mu k tomu kupujícím. Zatímco první odstavec nepřiznává právo na odstranění vad, podle druhého toto právo kupujícímu vzniká, ale zřejmě jenom jde-li o vady, které činí podnik nezpůsobilým k provozu odpovídajícímu smlouvě. Odstoupit od smlouvy není samozřejmě možné, pokud by byla nezpůsobilost podniku pro provoz jakýmkoli způsobena jednáním kupujícího. Odstoupení naopak nemusí bránit, že podnik zpravidla nebude možné vrátit ve stavu, v jakém jej kupující obdržel. Jak uvádí S. Plíva³⁰ odstoupení je možné, pokud je změna stavu věcí způsobena běžným provozem podnik.

Druhý případ možnosti odstoupit od smlouvy je upraven v § 486 odst. 2 ObchZ. a týká se situace, kdy na kupujícího nepřejde vlastnické právo k nemovitostem, které

²⁹ Pokorná, Kovařík, Čáp - 2009

³⁰ Štenglová, Plíva, Tomsa - 2006

tvoří součást prodávaného podniku. Stejně jako v předchozím případě, platí povinnost včasné notifikace.

Pro právní vady prodávaného podniku platí obdobně úprava této problematiky u kupní smlouvy. Proto se odkazuje na výklad § 433 až 435 a potažmo také na § 436 až 441, na které odkazuje právě § 435 ve svém 4. odst. Podle § 433 „*zboží má právní vady, jestliže prodané zboží je zatíženo právem třetí osoby, ledaže kupující s tímto omezením vyslovil souhlas*“. Nároky kupujícího z právních vad spočívají v možnosti požadovat přiměřenou slevu z kupní ceny a možnost požadovat náhradu škody, která byla způsobena právní vadou.

Součástí odpovědnosti jak kupujícího, tak prodávajícího může být povinnost zaplatit smluvní pokutu v případě porušení závazkové povinnosti, pokud byla pro případ vad podniku písemně sjednána. Aplikace § 440 ObchZ. však pro smlouvu o prodeji podniku znamená, že kupující se nemůže domáhat uspokojení, kterého mohl dosáhnout uplatněním některého z nároků z vad prodávaného podniku podle odst. 1 až 4 § 486 ObchZ. Kupující nemůže požadovat náhradu zisku ušlého v důsledku vad věci, na kterou se vztahuje sleva. Je ale samozřejmé, že jinak může být škoda vzniklá v důsledku vad prodaného podniku kupujícím vůči prodávajícímu požadována. Totéž platí pro smluvní pokutu.

2.5 Jiné právní úkony plnící funkci smlouvy o prodeji podniku

Smlouva o prodeji podniku je základním smluvním typem, pomocí kterého by se taková transakce měla uskutečnit. Je ovšem nasnadě, že není jediným způsobem jak převést podnik. Vedle smlouvy o prodeji podniku, jako samostatného speciálně upraveného smluvního typu, může být podnik převeden také smlouvou inominátní, tedy nepojmenovanou, popřípadě sérií kupních smluv. To, že k prodeji podniku nebo části, může dojít také jiným způsobem, než prostřednictvím smlouvy o prodeji podniku je odraženo také v textu ustanovení § 67a: „*Ke smlouvě, na jejímž základě dochází k převodu podniku nebo jeho části, ke smlouvě o nájmu podniku nebo jeho části a ke smlouvě zřizující zástavní právo k podniku nebo jeho části musí být udělen souhlas společníků nebo valné hromady*.“ Ustanovení nemluví výhradně o smlouvě o prodeji podniku, předpokládá existenci i jiných smluv, kterými je možné podnik převést.

Převod inominátní smlouvou může být jednak záměrný krok vycházející z vůle stran, jež směřuje k vyloučení některého ustanovení upravujícího smlouvu o prodeji podniku, stejně ovšem může být důsledkem nezamýšleného nesplnění náležitostí smlouvy o prodeji podniku. K tomuto problému se vyjádřil Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí z 27. července 2005 sp. zn. 29 Odo 1058/2003, které je zmíněno i výše. V tomto případě měli strany v úmyslu bezplatně převést podnik (část podniku) a smlouvu, na jejímž základě mělo k tomuto přechodu dojít, pojmenovali jako darovací smlouvu. Soud v odůvodnění vyložil, že je vyloučeno smlouvu o předání podniku (v tomto případě hostince) považovat za darovací smlouvu podle § 628 a násl. ObchZ., protože nedochází k bezúplatnému převodu, nýbrž dochází také k převodu práv a závazků. Zároveň judikoval, že „*Neobsahuje-li smlouva o předání hostince dohodu o ceně (k podstatným náležitostem smlouvy o prodeji podniku srov. ustanovení § 476 odst. 1 obchodního zákoníku³¹), již z tohoto důvodu nemůže jít o smlouvu o prodeji podniku.*“ a uzavřel: „*Nelze-li – z důvodů výše uvedených – smlouvu o předání hostince považovat ani za smlouvu o prodeji podniku (§ 476 obchodního zákoníku), ani za darovací smlouvu (§ 628 občanského zákoníku), potom v situaci, kdy nejde ani o žádný ze smluvních typů upravených obchodním a občanským zákoníkem, je nezbytné tuto smlouvu právně kvalifikovat jako smlouvu nepojmenovanou.*“ Podle přesvědčení Nejvyššího soudu lze navíc i na nepojmenovanou smlouvu, jíž se převádí podnik nebo jeho část podřadit aplikovat ustanovení o smlouvě o prodeji podniku.

Převod je možný také sérií smluv, pokud ve svém souhrnu tvoří provázaný celek. Podmínkou ovšem je, aby ve smlouvách byl dostatečně podnik, který má být převodem podniku. Tento závěr učinil Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí sp. zn. 21 Cdo 1323/2000 ze dne 25. května 2001: „*Ve smlouvě o prodeji podniku (jeho části) nemusí být jednotlivé věci, práva a jiné majetkové hodnoty vyjmenovány, není ani vyloučeno, aby smlouva sestávala z několika dílčích smluv tvořících ve svém souhrnu vzájemně provázaný celek; musí však v ní být vymezen podnik (jeho část), který je předmětem smlouvy. Jestliže není předmětem smlouvy podnik jako celek či část podniku jako samostatná organizační jednotka, nemá smlouva povahu smlouvy o prodeji podniku (jeho části), jež je jako smluvní typ upravena v obchodním zákoníku, a proto v takovém případě nenastávají ani účinky s touto smlouvou spojené.*“ Při tomto svém rozhodnutí

³¹ Rovněž kapitola 2.2 této práce

vzal soud za prokázané, že byly uzavřeny dílčí smlouvy o prodeji hmotného majetku, smlouva o prodeji materiálových zásob a smlouva a převzetí práv a závazků. Kvůli absenci smlouvy o zabývající se osobní složkou podnikání (zaměstnanci nebyly převedeni, nýbrž ukončili pracovní poměr se stávajícím zaměstnavatelem a uzavřeli nový s jeho nástupcem) Nejvyšší soud uzavřel, že se v tomto případě nejednalo o převod podniku jako funkčního organického celku a nedošlo tedy ani k uzavření smlouvy o převodu podniku.

Vedle smluv, kterými lze převést podnik, je na tomto místě nutné zmínit, že stejného faktického a ekonomického efektu lze dosáhnout taky jiným způsobem nežli převodem podniku jako celku. Nabízí se zejména prodej obchodního podílu nebo některá z forem převodu akcií.

3. Přejchod práv a závazků

3.1 Obecně k přechodu práv a závazků

Jak vyplývá z ustanovení § 263 ObchZ. je přechod práv a závazků u smlouvy o prodeji podniku upraven kogentně. K přechodu dochází při uzavření tohoto smluvního typu podle § 477 ObchZ., jež stanoví, že všechny práva a závazky související s podnikem přechází na kupujícího ze zákona. T. Pohl v Komentáři k ObchZ³². argumentuje použitím slova „přecházejí“ v textu zákona, z čehož patrné, že se nejedná o převod z vůle prodávajícího, nýbrž o přechod ze zákona. Že k takovému přechodu dochází ze zákona, potvrdil také vícekrát ve svých rozhodnutích Nejvyšší soud. Naposledy se k tomuto závěru přihlásil v usnesení z 24. února 2010 sp.zn. 20 Cdo 3941/2007, ve kterém odmítl dovolání, ve kterém se dovolatelka domáhala zastavení exekuce, s poukazem na to, že dle jejího názoru „*ani kogentní povaha ustanovení § 477 obchodního zákoníku neznamená, že by k přechodu práv a povinností, na něž se prodej podniku vztahuje, docházelo ze zákona, když podkladem tohoto přechodu je právě příslušná smlouva o prodeji podniku*“ V tomto rozhodnutí Nejvyšší soud výslovně odkazuje na jiné rozhodnutí Nejvyššího soudu, učiněné ve velkém senátu, z 5.10.2005 sp. zn. 35 Odo 653 /2004, ve které „...*Nejvyšší soud uzavřel, že na základě smlouvy o prodeji podniku dochází k přechodu závazků souvisejících s prodávaným podnikem z prodávajícího na kupujícího ze zákona, i v případě, že tyto závazky nejsou ve smlouvě identifikovány.*“ V tomto rozsudku Nejvyšší soud také v odůvodnění výslovně uvedl, že dospěl k právnímu názoru odlišnému od názoru vyjádřeného v rozhodnutí z 11. 12. 2003, sp. zn. 30 Cdo 465/2002, kdy se soud přiklonil k názoru, že přechod závazků ze zákona nedochází, ale dochází k němu na základě smlouvy. Lze tedy uzavřít, že ustálená judikatura zastává koncepci, podle níž dochází k přechodu práv a závazků ze zákona a to i v případě, že nejsou přecházející závazky ve smlouvě výslovně specifikovány.

Ačkoli z formulace „...*na které se prodej vztahuje*“ by bylo možné dovozovat, že zákonodárce měl v úmyslu umožnit stranám stanovit na jaká práva a závazky se bude přechod vztahovat, z formulace prvního odstavce vykládaného ve vazbě na ustanovení

³² Pokorná, Kovařík, Čáp - 2009

§ 476 ObchZ. vyplývá nutnost převést všechna práva a závazky související s podnikem. Práva a závazky, na které se prodej vztahuje, jsou totiž ty, jež jsou podle § 476 ObchZ součástími podniku. K tomuto závěru dochází I. Pelikánová³³. Stejně judikoval také Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí³⁴ z 27.3.1994. Uvedl: „*Podstatnou část smlouvy o prodeji podniku je mj. závazek kupujícího převzít závazky prodávajícího související s podnikem. Má-li jít o tento smluvní typ, je nezbytné, aby kupující převzal všechny závazky, které měl prodávající, a jejich rozsah je definován souvislostí s podnikáním prodávajícího. Neobsahuje-li smlouva uvedenou podstatnou část, tj. z přechodu byly vyjmuty některé závazky, které souvisejí s podnikem, nebyla platně uzavřena smlouva o prodeji podniku, jenž je takto jako smluvní typ upravena v obchodním zákoníku.*“ Je tedy jasné, že pokud smluvní strany vyloučí ve smlouvě některé závazky z přechodu na kupujícího, nebude možné na takovou smlouvu nahlížet jako na smlouvu o prodeji podniku nebo jeho části. Jednalo by se o nepojmenovanou smlouvu, na jejímž základě je převod podniku rovněž možný, viz. výše.

Z tohoto obecného pravidla existují však jasně vymezené výjimky. T. Pohl v Komentář k ObchZ.³⁵ upozorňuje např. na § 11 odst. 1 ObchZ. , který stanoví, že „*Kdo zdědí podnik nebo jej nabude smlouvou, může podnikat pod dosavadní firmou s nástupnickým dodatkem, jen má-li k tomu výslovný souhlas zůstavitele nebo dědiců nebo právního předchůdce.*“ Obchodní firma tak na nabyvatele nepřechází automaticky. Dříve navíc § 481 ObchZ. výslovně připouštěl ve vztahu k obchodní firmě odlišnou dohodu stran – tato dohoda odpadla zrušením tohoto ustanovení.

Významné jsou také právní účinky odstoupení od smlouvy o prodeji podniku ve vztahu k právům a závazkům, které přešli na kupujícího. Z § 349 odst. 1 a § 351 odst. 1 ObchZ. vyplývá, že odstoupením od smlouvy zanikají účinky smlouvy, od které oprávněná strana odstoupila. Při odstoupení od smlouvy o prodeji podniku pozbývá tento převod účinnosti. Věřitelem převedených pohledávek a dlužníkem převedených závazků se stává znovu prodávající podnik. Poněvadž však odstoupení od smlouvy podle obchodního zákoníku nemá zpětné účinky, nejsou ani dotčeny právní následky inkasa převedených pohledávek kupujícím podnikem a vyplacení závazků, které bylo uskutečněno před odstoupením od smlouvy. Zpětný převod se proto týká pouze

³³ Pelikánová, 1997

³⁴ ASPI ID Jud5154CZ (elektronický systém právních informací ASPI)

³⁵ Pokorná, Kovařík, Čáp - 2009

pohledávek a závazků, které existovaly v době prodeje podniku a existují ještě v době doručení právního úkonu odstoupení od smlouvy. Pro úplnost je třeba dodat, že odstoupení od smlouvy se nedotýká nároku na náhradu škody vzniklé porušením smlouvy, ani smluvních ustanovení týkajících se volby práva, řešení sporů mezi smluvními stranami a jiných ustanovení, která podle projevené vůle stran nebo vzhledem ke své povaze mají trvat i po ukončení smlouvy. L. Kopáč a J. Švestka³⁶ upozorňují zároveň na to, že odstoupením od smlouvy není spojen přechod závazků, které v době uzavření smlouvy neexistovaly. Odstoupením od smlouvy se stává prodávající stranou jen těch smluv, které existovaly v době prodeje podniku a pouze v rozsahu těchto smluv.

3.2 Ochrana věřitele

3.2.1 Ručení

Většina autorů se shoduje, že současná česká právní úprava poskytuje věřiteli v zásadě dostatečnou ochranu.

ObčZ. obecně stanoví v § 531 a 532 obecně stanoví, že k převodu dluhu je nezbytný souhlas věřitele. Pro smlouvu o prodeji podniku, jak stanoví ObchZ. v § 477 dost. 3 věta první, se k převodu závazku souhlas věřitele nevyžaduje. Ustanovení zároveň zakládá ručení prodávajícího za splnění závazku kupujícím. Toto ručení vzniká ze zákona. Jako další prostředky ochrany postavení věřitele stanoví zákon právo podat odpor a oznamovací povinnost kupujícího, spočívající v povinnosti vyrozumět věřitele o převzetí dluhu. Jak uvádí I. Pelikánová³⁷ požadavek souhlasu je tedy nahrazen kogentní úpravou odporovatelnosti, čímž má být dostatečně zajištěno uspokojení věřitelů prodávajícího.

Vztah mezi prodávajícím jako ručitelem a věřitelem se řídí ObchZ. pouze v případě, že jde o ručení za splnění závazku, který podléhá režimu ObchZ. Povinnost prodávajícího plnit věřiteli, pokud jeho pohledávku nesplní věřitel, je upravena kogentně, strany se od ní nemohou odchýlit a je také, jak poukazuje S. Plíva

³⁶ Kopáč, L., Švestka, J. K některým následkům odstoupení od smlouvy o prodeji podniku. *Právní rozhledy*. Únor 1997, č. 2, str. 66.

³⁷ Pelikánová, 1997

v Komentáři k ObchZ.³⁸, vyloučeno omezení tohoto ručení z titulu souhlasu věřitele k převodu pohledávky.

V praxi vyvstala také otázka ručení prodávajícího v případě dalšího prodeje podniku. Tedy zda trvá ručitelství závazek prodávajícího. K. Marek³⁹ zastává názor, že „nelze z textu § 477 odst. 3 „prodávající však ručí za splnění převedených závazků za kupujícím“ dovodit, že ručení se vztahuje i na dalšího kupujícího. Ručení zůstává za prvního kupujícího. Z textu však nelze ani dovodit, že by toto ručení bylo dalším prodejem omezeno, netrvalo či zaniklo.“ tímto svým závěrem odporuje mimo jiné rozhodnutí nejvyššího soudu ze dne 17.3.2003 sp. zn. 1 Ko 77/2003, které uvádí, že z ustanovení § 477 odst. 3 obchodního zákoníku nelze dovodit závěr, že dalším prodejem podniku zaniká ručení původního prodávajícího. Podle tohoto stanoviska tedy ručení trvá. Ručení původního prodávajícího se však nevztahuje na závazky, které vznikly až po prodeji podniku. Stejným způsobem rozhodl nejvyšší soud i v rozhodnutí sp. zn. 35 Odo 653/2004, v jehož odůvodnění výslovně uvedl: „Ve smyslu ustanovení § 477 odst. 3 obch. zák. totiž prodávající ručí za splnění převedených závazků kupujícím a tento ručitelství závazek trvá i v případě, že kupující podnik dále převede“. Nejvyšší soud ve svých rozhodnutích vychází z potřeby intenzivní ochrany věřitele, jehož souhlas není vyžadován k převodu závazku prodávajícím.

Stejně jako pro práva a závazky obecně i pro ručitelství závazek prodávajícího bude významné jeho trvání v případě odstoupení od smlouvy. Je nasnadě, že ručení prodávajícího ve vztahu k závazkům, jež byly součástí převodu podniku na kupujícího je bezpředmětné, protože ve vztahu k těmto závazkům se odstoupením od smlouvy a skončení její účinnosti stává prodávající opět dlužníkem. Zřejmé je i to, že kupující nebude za splnění těchto závazků ručit. Sporná může být otázka ve vztahu k závazkům, které vznikly až po uskutečnění převodu a tedy v souvislosti s podnikatelskou činností kupujícího. Analogicky jako v případě práv a závazků lze usuzovat na to, že na prodávajícího tyto závazky přechází, protože jsou součástí podniku, v tomto případě bude ovšem za jejich splnění sekundárně odpovídat také kupující, jehož podnikatelskou činností byly vyvolány.

Odst. 4 ustanovení § 477 ObchZ. stanoví: „Kupující je povinen bez zbytečného odkladu oznámit věřitelům převzetí závazků a prodávající dlužníkům přechod

³⁸ Štenglová, Plíva, Tomsa - 2006

³⁹ Marek, 2008

pohledávek na kupujícího.“ Tím je založena povinnost notifikace věřitelů kupujícím a dlužníků prodávajícím. Ustanovení je dalším způsobem jak posílit postavení věřitele, který se musí o změně v osobě jeho dlužníka dozvědět. Vyrozuměním dlužníku je posíleno právo kupujícího, jejich nového věřitele, na plnění. Jak upozorňuje T. Pohl v Komentář k ObchZ.⁴⁰ nejedná se pouze o pořádkové opatření. Ze zákona sice dojde k přechodu práv a závazků, je nicméně nutné, aby dotčené třetí osoby byly o tomto zákonném přechodu informovány.

3.2.2 Trvání zajištění

Pro řešení otázky trvání zajištění převáděných závazků je klíčová otázka, dochází-li k přechodu závazků ze zákona, či na základě smlouvy o prodeji podniku. Pokud jde o právní osud zajišťovacích prostředků, zákon výslovně stanoví (v § 532 ObčZ), že převzetím dluhu se obsah závazku nemění, avšak zajištění dluhu poskytnuté třetími osobami trvá jen tehdy, jestliže tyto osoby souhlasí se změnou v osobě dlužníka. Když s touto změnou nesouhlasí, dochází k zániku zajištění (tím není dotčena platnost převzetí dluhu).⁴¹ Tento postup platí ovšem v případě, že ke změně dochází z vůle subjektů, nikoli pokud k takové změně dochází ze zákona.

Jak již bylo nastíněno výše, Nejvyšší soud se přiklání k názoru, že k tomuto přechodu dochází ze zákona. Otázka byla řešena velkým senátem kolegia nejvyššího soudu. Velký senát rozhodoval, protože i jednotlivé senáty Nejvyššího soudu k této problematice zaujali rozdílný postoj. Senát č. 30 se ve svém rozhodnutí sp. zn. 30 Cdo 465/2002 ze dne 11.12.2003 vyjádřil názor, že *„ustanovení § 532 obč. zák. je aplikovatelné, s ohledem na ustanovení § 1 odst. 2 obch. zák., i na prodej podniku, s tím, že věřitel má k dispozici ochranu poskytnutou v ustanovení § 478 obch. zák. (právo podat odpor, viz. níže). Východiskem této koncepce pak je, že právním důvodem přechodu závazku je smlouva (§ 476 obch. zák.), a nastává-li přechod některých práv a povinností bez ohledu na vůli stran, je to jenom s ohledem na kogentní právní normu (§ 477 obch. zák.), která stanoví obsah závazku.“*⁴² Velký senát tento závěr nicméně jednoznačně vyvrátil a judikoval, že k přechodu závazků dochází bez pochybností ze zákona. Ve vztahu k trvání zajištění převáděných závazků se pak vyjádřil následovně:

⁴⁰ Pokorná, Kovařík, Čáp - 2009

⁴¹ Knappová, M., Švestka, J. a kol., *op. cit. sub 2, s. 118*

⁴² z odůvodnění 35 Cdo 653/2004

„ochází-li v důsledku smlouvy o prodeji podniku k přechodu závazků ze zákona, nelze na takový přechod závazku aplikovat ani ustanovení § 532 obč. zák., jelikož toto ustanovení se uplatní pouze při převzetí dluhu na základě dohody s dlužníkem (§ 531 odst. 1 obč. zák.), a nikoli v případě přechodu závazku, k němuž dochází ze zákona.“ Je tedy jasné, že v případě prodeje podniku prostřednictvím smlouvy o prodeji podniku, trvá zajištění závazků bez ohledu na souhlas třetích osob poskytujících zajištění se změnou v osobě dlužníka.

V uvedeném rozhodnutí se velký senát vyjádřil také k problematice zhoršení právního postavení poskytovatele zajištění. V odůvodnění uvedl doslova: *„Za nepřipadnou Nejvyšší soud považuje rovněž argumentaci o zhoršení postavení osoby, jež zajišťuje splnění závazku prodávajícího (v daném případě postavení zástavního dlužníka), v důsledku změny v osobě obligačního dlužníka.“* Odkázal přitom na ustanovení § 477 ObchZ., podle nějž ručí prodávající a tedy stávající dlužník za splnění dluhu kupujícím (přičemž toto ručení trvá i v případě dalšího prodeje podniku – viz. výše). Upozornil, že co do důvěry zástavního dlužníka v osobu, jejíž závazek zajistil, včetně její ochoty, možnosti a schopnosti tento závazek splnit nedochází k žádným změnám. Ke stejné otázce se vyjádřil ústavní soud ve svém usnesení sp. zn. Pl. ÚS 85/06 ze dne 25. 9. 2007, z něhož vzešla následující právní věta: *„Věřitel je úpravou podle § 477 odst. 3 obch. zák. vyloučen ze standardní pozice subjektu, jenž výlučně rozhoduje, kdo je (má být) jeho dlužníkem (srov. § 531 odst. 1 obč. zák.), a proto nelze považovat výklad, kdy nejsou dotčena zajištění jeho pohledávky i třetími osobami (a contr. § 532 obč. zák.), za nevyvážený, resp. za výklad, jenž způsobuje nedostatek proporcionality mezi jeho právním postavením a postavením těchto osob. Eventualita větší či menší míry důvěry zástavního dlužníka v toho či onoho dlužníka obligačního zjevně nemůže mít váhu rozhodující, jestliže oproti občanskoprávní úpravě i věřitel se zde dostává do horšího postavení. Původní („důvěryhodný“) obligační dlužník i po prodeji podniku zůstává ze zajištěného dluhu povinným (z ručení), a má tak možnost realizaci zástavního práva zabránit jak před prodejem podniku (vkladem) tak i poté. Poukaz na možnost věřitele odporovat převodu závazku podle § 478 odst. 1 obch. zák. významně oslabuje okolnost, že nemá obecný dosah, neboť jeho využití je ukotveno ve zcela konkrétních poměrech individuálního případu.“* Je tedy zřejmé, že i Ústavní soud se ztotožnil s ustálenou judikaturou jmenovanou výše.

V tomto případě by se ovšem další postup řídil ustanovením § 307 ObchZ., který stanoví, že v případě, kdy jeden závazek zajišťuje více ručitelů, má každý z nich vůči ostatním stejná práva jako spoludlužník. V případě, že by poskytovatel zástavy plnil místo dlužníka, měl by právo na ostatních ručitelích, v tomto případě tedy určitě prodávajícímu podniku uplatit regres a domáhat se poměrné části toho co plnil. V takovém případě může ovšem poskytovatel zástavy požadovat jen poměrnou část svého plnění – v postavení spoludlužníka se totiž nemůže domáhat části plnění, která připadá na něho samotného. Z uvedeného výkladu se zdá být zřejmé, že k určitému zhoršení postavení poskytovatele zástavy určitě dojde.

Současný postoj, tedy trvání zajištění bez ohledu na schválení poskytovatele zástavy, Nejvyššího soudu nicméně posiluje postavení věřitelů. Z jejich pohledu je jistě trvání zajištění převáděných pohledávek pozitivní.

3.2.3 Právo podat odpor

Právo podat odpor je dalším institutem, jehož úkolem zajistit nezhoršení postavení věřiteli ve vztahu k dobytnosti pohledávek, kde dochází v rámci převodu podniku ke změně v osobě dlužníka. Úprava pro smlouvu o prodeji podniku je kogentní má charakter speciálního ustanovení ve vztahu k odporu upravenému ObčZ.

Právo podat odpor je upraveno v § 478 ObchZ., který stanoví, že zhorší-li se nepochybně prodejem podniku dobytnost pohledávek věřitele, ten se může domáhat u soudu v určité lhůtě, aby určil, že je vůči němu převod závazku prodávajícího na kupujícího neúčinný. Jak uvádí S.Plíva v Komentář k ObchZ.⁴³ podstata odporu záleží v tom, že se věřitel domáhá u soudu rozhodnutí, že převod závazku je vůči němu neúčinný. Pokud s tímto svým požadavkem uspěje, je oprávněn se v době splatnosti své pohledávky domáhat plnění od prodávajícího, jako kdyby k prodeji podniku a přechodu závazku na kupujícího nedošlo. Následkem účinného odporu je tedy neúčinnost přechodu závazku na kupujícího ve vztahu k věřiteli, který odpor podal.

Možnost podat odpor je podmíněna tím, že dobytnost jeho pohledávky je vůči kupujícímu nepochybně horší, než byla před prodejem vůči prodávajícímu podniku. Nezáleží na tom, je-li již pohledávka splatná či nikoli. Platí přitom, že věřitel musí toto nepochybné zhoršení prokázat. Jedná se objektivní kritérium a mohou nastat situace,

⁴³ Štenglová, Plíva, Tomsa - 2009

kdy bude velmi náročné takové nepochybné zhoršení prokázat. Vodítkem by mohlo být zmíněné případné omezení trvání zajištění pohledávky. To by bezesporu byla okolnost snižující dobytnost pohledávky. Touto otázkou se zabýval i Nejvyšší soud a z jeho rozhodnutí sp. zn. 1 Odon 70/97 ze dne 25. 6. 1997 vzešla následující právní věta: „*Na zhoršení dobytnosti pohledávky prodejem podniku ve smyslu § 478 odst. 1 ObchZ je možno usuzovat z konkrétních projevů resp. chování nového majitele v bezprostřední souvislosti s uzavřením smlouvy o prodeji podniku, zejména z nezájmu na plnění převzatých reálných závazků; již sama skutečnost, že k prodeji podniku mezi původním majitelem a dalším majitelem a následně mezi dalším majitelem a novým majitelem došlo téhož dne, představuje prvek spekulativnosti a tím i reálné nejistoty plnění hospodářských a finančních závazků, spjatých s prodávaným podnikem.* Ta poskytuje další návod, z čeho lze rozpoznat nepochybné zhoršení dobytnosti pohledávky. Obecně nicméně platí, že každý případ je třeba posuzovat samostatně k přihlédnutím k okolnostem konkrétního případu.

Další podmínkou podání odporu je dodržení předepsaných lhůt. Jedná se v tomto případě o lhůty prekluzivní, po jejich uplynutí zaniká tedy věřiteli právo odpor podat. § 478 odst. stanoví jak subjektivní, tak objektivní lhůtu. V případě pochybností by přitom bylo na prodávajícím, aby prokázal uvědomění věřitele. Věřitel je povinen podat odpor do 60 dnů od okamžiku, kdy se o převodu podniku dozvěděl. Nejpozději ovšem do 6 měsíců od zápisu prodeje do obchodního rejstříku. S ohledem na subjektivní lhůtu pro podání odporu je významné plnění oznamovací povinnosti kupujícího. I. Pelikánová v Komentáři v ObchZ.⁴⁴ také poznamenává, že lhůta stanovená v prvním odstavci není lhůtou, během níž byly uskutečněny napadnutelné úkony, ale je lhůtou pro uplatnění práva odporovat. Jedná se o určovací žalobu, odporovatelnost nastává ze zákona. Ustanovení odst. 2 § 478 ObchZ., který upraví lhůtu pro podání odporu v případě podniků, resp. prodávajících, kteří nejsou zapsáni v obchodním rejstříku, lze považovat za do značné míry doplňkové. V tomto případě ještě více vystupuje význam oznamovací povinnosti kupujícího ve vztahu k věřiteli.

Úspěšný odpor nic nemění na platnosti a účinnosti smlouvy o prodeji podniku jako celku. Nemění nic ani na postavení ostatních věřitelů převedených závazků. Jeho dosah se omezuje toliko na konkrétního věřitele ve vztahu k přesně určeným

⁴⁴ Pelikánová, 1997

pohledávkám. Vzhledem k tomu nemá odpor žádný vliv ani na účinnost přechodu závazků z prodávajícího na kupujícího.

Pokud prodávající uplatní z titulu úspěšné odpůrcí žaloby pohledávku věřitele, má požadovat toto plnění na kupujícím. To výslovně stanoví odst. 3 § 478: „*Jestliže věřitel úspěšně uplatní právo podle odstavce 1 nebo 2, je prodávající povinen vůči němu splnit závazek v době splatnosti a je oprávněn požadovat od kupujícího poskytnuté plnění s příslušenstvím.*“ Toto právo regresu prodávajícího vůči kupujícímu vychází z uvedeného předpokladu, že úspěšné uplatnění odpůrcí žaloby nemá vliv na závaznost smlouvy o prodeji podniku, tedy ani na účinnost přechodu závazků.

Ačkoli je úprava odporovatelnosti prodeje podniku úpravou speciální k úpravě ObčZ. není, jak uvádí L. Kopáč, vyloučeno uplatnění obou druhů. S tímto závěrem se ztotožňuje i I. Pelikánová⁴⁵, výslovně uvádí: „*Stanovisko L.Kopáče, že odporovatelnost podle § 42a OZ může být uplatněna vedle odporovatelnosti podle § 478 ObchZ, považují za správné. Ačkoli v obojím případě jde o relativní bezúčinnost, jsou skutkové podstaty natolik odlišné, že je možné jejich uplatnění vedle sebe.*“

Většina autorů se shoduje na tom, že institutů určených k ochraně věřitele při prodeji podniku (smlouvou o prodeji podniku) obsahuje česká právní úprava dostatek. Slabší je již ochrana smluvních stran, tedy prodávajícího a kupujícího. Prostředkem jejich ochrany může být precizní dohoda v rámci dispozitivních ustanovení.

3.3 Specifické druhy práv a závazků

Jak bylo uvedeno výše, ze zákona přechází prodejem podniku na kupujícího obecně všechny závazky a to ze zákona. V praxi se ovšem vyskytly otázky řešení přechodu určitých specifických typů závazků. V konkrétních případech bylo argumentováno různými důvody, proč by některé typy závazků mohly být z tohoto přechodu vyloučeny. Následující část práce přináší přehled takových „sporných“ závazků.

3.3.1 Práva a závazky ze smluv nájemních

Ve spojení s ustanovením § 477 ObchZ. se v praxi často objevovala diskuze o právním nástupnictví u práv a závazků z nájemních smluv, obzvláště týkajících se

⁴⁵ Pelikánová, 1997

nebytových prostor. Této otázce se věnovali již v roce 1994 autoři L. Kopáč a J. Švestka v článku *Smlouva o prodeji podniku a právní nástupnictví u smlouvy o nájmu nebytových prostor*⁴⁶.

Jak je objasněno výše, zákon spojuje přechod práv a závazků již s uzavřením smlouvy o prodeji podniku. Proto také právní nástupnictví ve vztahu k nájemní smlouvě, jež se týká prodaného podniku, nastává ve vztahu mezi prodávajícím a kupujícím okamžikem účinnosti smlouvy o prodeji podniku. Na kupujícího přecházejí práva z nájemní smlouvy ve vztahu k pronajimateli v době, kdy mu prodávající oznámí přechod práv v souvislosti s prodejem podniku. I v tomto případě platí oznamovací povinnost, kterou stanoví odst. 4 § 477 ObchZ. Kupující má tedy povinnost bez zbytečného odkladu sdělit pronajimateli, že přejímá závazek platit nájemné.

V důsledku uzavření smlouvy o prodeji podniku nastává tedy pouze změna v osobě nájemce, jímž se místo prodávajícího stává kupující. K žádné změně obsahu smlouvy ovšem nedochází. Na kupujícího přecházejí práva tedy v rámci prodeje podniku práva a povinnosti nájemce – zejména tedy právo užívat předmět pronájmu, v případě podniku často nebytový prostor, a povinnost platit nájemné. Autoři doplňují, že *„právní účinky spojené ze zákona se smlouvou o prodeji podniku nelze proto považovat za přenechání užívání předmětu nájmu někomu jinému, neboli za pronájem. Z téhož důvodu nelze považovat uvedené právní účinky smlouvy o prodeji podniku za podnájem nebytového prostoru.“* K těmto závěrům se, mezi jinými, přihlásil i autorský kolektiv pod vedením K. Marka⁴⁷, podle něhož je toto jediný správný závěr.

K přechodu práv a povinností z nájemní smlouvy se vyjádřil Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí z 7. 9. 1999 sp. zn. 33 Cdo 1199/98. V dané kauze se žalující strana domáhala, aby soud žalovanému uložil povinnost vyklidit nebytové prostory - obchodní a kancelářské prostory, skladovací plochy, výlohy a příslušenství. Ty byly předmětem nájemní smlouvy mezi žalující stranou a prodávajícím podnikem (organizační složky). Soud tomuto požadavku nevyhověl a rozhodl, že práva z nájemní smlouvy přešla na kupujícího k okamžiku účinnosti smlouvy, přičemž text odůvodnění je nápadně podobný závěrům citovaného článku L. Kopáče a J. Švestky. V odůvodnění soud doslova uvádí: *„právní účinky uzavřené smlouvy se týkají všech majetkových práv a*

⁴⁶ Kopáč, L., Švestka, J. Smlouva o prodeji podniku a právní nástupnictví u smlouvy o nájmu nebytových prostor *Právní rozhledy*. Leden 1994, č. 8, str. 8.

⁴⁷ Marek, 2008

závazků, které slouží provozování prodávané části podniku, tedy i práv a závazků plynoucích ze smluv nájemních. Právní nástupnictví v nájemní smlouvě, jež se týká prodaného podniku nebo prodané části podniku, nastává ve vztahu mezi prodávajícím a kupujícím okamžikem účinnosti takové smlouvy.“ Tímto rozhodnutím Nejvyšší soudu získali názory dříve publikované v odborné literatuře oporu v podobě totožného výkladu zákona Nejvyšším soudem ČR.

Nájemní smlouvu zmiňuje také rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 11.9.2002 sp. zn. 10 Ca 159/2002. Toto rozhodnutí nepřináší ve vztahu k přechodu nájemních smluv žádný nový výklad. Za zmínku ovšem stojí formulace odůvodnění, ve kterém se uvádí: *„podle vpředu citované právní úpravy (smlouva o prodeji podniku, pozn. autora) jsou v rámci prodeje podniku souběžně převáděny také uzavřené smlouvy, provoz podniku zajišťují, tedy nejen smlouvy dodavatelské a odběratelské, ale také např. smlouvy pracovní, nájemní, leasingové nebo pojistné a úvěrové.*“ Tímto závěrem vyjádřil názor, který může být významným vodítkem pro další diskuze o účincích prodeje podniku ve vztahu k jistým specifickým typům závazků. Výslovně pak jmenuje smlouvu leasingovou, nájemní, pojistné a úvěrové smlouvy, na které se účinky prodeje podniku vztahují.

3.3.2 Veřejnoprávní závazky

Jakkoli zákon mluví o tom, že na kupujícího přecházejí všechny práva a závazky, které souvisí s převádným podnikem, bylo již judikováno, že nepřecházejí závazky k zaplacení daní. Na tuto skutečnost upozorňuje i S. Plíva v Komentář k ObchZ.⁴⁸: *„Nepřecházejí však závazky veřejnoprávní povahy, například závazek zaplatit daň“.*

Argumentace obecně vychází z tvrzení, že daňové závazky nejsou přenosné. V případě zákona o daních z příjmů, zákon kogentně upravuje to, který subjekt tuto povinnost má, zatímco ust. § 45 zákona o správě daní a poplatků, zakazuje přenos daňové povinnosti, pokud zvláštní zákon nestanoví jinak. Ust. § 477 odst. 1 obchodního zákoníku však nepředstavuje ve vztahu k § 45 zákona o správě daní a poplatků lex

⁴⁸ Štenglová, Plíva, Tomsa - 2009

specialis, neboť v případě daňové povinnosti je daňový subjekt ve vztahu vůči orgánu veřejné moci, který rozhoduje o právech a povinnostech daňového subjektu.⁴⁹

Poměrně často je tato problematika taky předmětem řízení před soudy. Existuje proto řada judikátu, které se k přenosu zejména daňové povinnosti vyjadřují. Jedním z nich je rozhodnutí nejvyššího soudu sp. zn. 28 Ca 433/2000 ze dne 31.10.2001. V této kauze se žalobce dovolával zrušení rozhodnutí finančního úřadu (vyměření DPH). Argumentoval přitom právě ustanovením § 45 zákona č. 337/1992 Sb.⁵⁰, které stanoví, že dohody uzavřené s tím, že daňovou povinnost ponese místo daňového subjektu zcela nebo částečně jiná osoba, nejsou pro daňové řízení právně účinné, nestanoví-li tento zákon nebo zvláštní právní předpis jinak. Za zvláštní předpis, který upravuje možnost přechodu daňových závazků na jiný subjekt, považoval ustanovení § 476 a násl. ObchZ. Tuto argumentaci soud vyvrátil a v odůvodnění poukázal na to, že „*ObchZ... nepředstavuje v tomto případě ve vztahu k ust. § 45 zákona o správě daní a poplatků lex specialis, jak mylně dovozuje žalobce. Daňová povinnost (daňový nedoplatek) není závazkem podle § 476 odst. 1 obchodního zákoníku ve znění platném v roce 1996 a daňový nedoplatek nemohl s prodávanou částí podniku přejít v jakékoliv výši na kupujícího, neboť přenos daňové povinnosti je zakázán ustanovením § 45 zákona č. 337/1992 Sb. o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů.*“

V jiném případě rozhodoval Nejvyšší soud o žalobě proti vyměření daně z příjmu fyzických osob ze závislé činnosti. Žalobce především napadenému rozhodnutí vytýkal, že část původního podniku byla převedena na nového nabyvatele, přičemž ten vstoupil do pracovněprávních vztahů se zaměstnanci prodané části podniku. Výsledkem rozhodnutí sp. zn. 10 Ca 282/99 ze dne 27.10.1998 je právní věta v systému právních informací ASPI: „*Povinnost zaplatit dodatečně vyměřenou daň z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti a funkčních požitků nepřechází z původního plátce na nabyvatele části prodaného podniku, který vstoupil do pracovněprávních vztahů se zaměstnanci prodané části podniku.*“

Názor, že placení daní a poplatků nelze podřadit pod závazky ve smyslu soukromého práva, neboť pojmově placení daní představuje platbu na základě zákona a

⁴⁹ *Epravo.cz* [online]. 11.5.2001 [cit. 2010-06-17]. Zákaz přenosu daňové povinnosti při prodeji podniku. Dostupné z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/zakaz-prenosu-danove-povinnosti-pri-prodeji-podniku-7117.html>>.

⁵⁰ Zákon o správě daní a poplatku

daňová povinnost je proto zcela nepochybně povinností veřejného práva sdílí i Ústavní soud. Vyjádřil se tak ve svém usnesení z 15.1.1999 sp. zn. IV. ÚS 499/98. V odůvodnění pak namnoze odkazoval na předchozí (zmíněnou) judikaturu, s jejímiž závěry se ztotožnil a znovu je potvrdil.

Lze uzavřít, že smlouvou o prodeji podniku přechází závazky vzniklé ze závazkových vztahů bez ohledu na to, zda mají či nemají obchodní povahu, nepřecházejí však veřejnoprávní povinnosti. Nepochybně (viz. předchozí výklad) přecházejí závazky prodávajícího ve vztahu k subjektům soukromého práva, jež mají vůči prodávajícímu rovné postavení. Jedná se tedy o závazkové (obligační) vztahy mezi dlužníkem a věřitelem regulované ustanoveními § 488 a násl. ObčZ o závazkovém právu a ustanoveními § 261 a násl. ObchZ o obchodních závazkových vztazích. Za závazky prodávajícího ve smyslu § 476 a násl. ObchZ však nelze považovat daňové, ani jiné veřejnoprávní, povinnosti prodávajícího vůči státu.

3.3.2 Práva a povinnosti spojené s cennými papíry

Jak uvádí S.Plíva v Komentář k ObchZ.⁵¹ v teorii i praxi byla dlouho sporná otázka, zda při prodeji podniku nebo jeho části dochází také k přechodu cenných papírů a popřípadě jakým způsobem se takový přechod realizuje.

K řešení otázky přechodu cenných papírů při prodeji podniku je nejprve nutné vyřešit otázku, jsou-li cenné papíry vůbec součástí převáděného podniku. Rozhodujícím pro řešení jednotlivých případů bude skutečnost, zda cenný papír slouží činnosti podniku. Obecně je možné představit si situaci, že tomu tak je a cenný papír je tvoří proto součástí konkrétního podniku. Je ovšem nutné posuzovat obezřetně každý individuální případ. K tomuto problému se již dříve vyjádřil také Nejvyšší soud. V rozhodnutí sp. zn 29 Odo 314/2001 ze dne 30.10.2002 stanovil, že zajišťovací směnka k bankovnímu úvěru je součástí převáděného podniku, kterým je daná banka. V kauze se žalobkyně, která byla kupující podniku, domáhala zaplacení směnky po prodávajícím, který tuto směnku vystavil. Sporná směnka zajišťovala splacení úvěru poskytnutého prodávajícím. Jak uvedl Nejvyšší soud „*šlo tedy o směnku, která zcela jasně s prodávajícím podnikem souvisí.*“

⁵¹ Štenglová, Plíva, Tomsa - 2009

Dále je třeba řešit otázku, zda je nutné k převodu cenného papíru, který je součástí převáděného podniku potřeba splnit speciální podmínky, které stanoví zvláštní předpis (např. zákon o cenných papírech, popř. zákon směnečný a šekový), nebo jestli i v tomto případě dochází k přechodu automaticky okamžikem účinnosti smlouvy o prodeji podniku. Zvláště se v literatuře řeší problematika indosace listinného cenného papíru. Tedy jestli v případě cenného papíru, který jinak k převodu vyžaduje indosaci, je indosament nezbytný i v případě prodeje podniku. Nejvyšší soud zaujal k této problematice stanovisko ve výše zmíněném rozhodnutí sp. zn 29 Odo 314/2001 ze dne 30.10.2002. Vyložil, že v těchto případech není indosament, ani splnění jiných podmínek, k převodu cenného papíru nutný. S. Plíva v Komentář k ObchZ.⁵² uvádí, že soud také v odůvodnění zdůraznil, že ObchZ. stanoví, že všechna práva a závazky, na které se prodej vztahuje, přecházejí na kupujícího ze zákona okamžikem účinnosti smlouvy. Pro přechod přitom nejsou, až na výjimky, stanoveny žádné podmínky. Nejvyšší soud v odůvodnění uvádí, že *„účelem právní úpravy smlouvy o převodu podniku je umožnit, aby podnik, který je zpravidla tvořen značným množstvím hmotných a nehmotných složek, mohl být převeden jako celek (tj. bez toho, že by byla zdlouhavě převáděna každá jeho složka samostatnou smlouvou), aniž by se musel přerušit jeho provoz...bylo by proto nelogické a neúčelné, aby možnost převést podnik jako celek byla zmařena tím, že jeho součástí jsou listinné cenné papíry (či dokonce jen jeden), k jejichž převodu by bylo třeba splnění dalších podmínek, např. indosamentu či jejichž převod by dokonce byl vázán na souhlas samotného převodce či některého jeho orgánu...“* Při svém rozhodnutí Nejvyšší soud vycházel nejen z gramatického, ale též z historického, systematického, logického a především teleologického výkladu právní úpravy smlouvy o převodu podniku.

Soud navíc dodává, že takový výklad by mohl vést ke zcela nepřipustnému stavu, kdy by týž orgán převodce (představenstvo akciové společnosti) uzavřel jménem převodce smlouvu o prodeji podniku a následně by odmítl učinit navazující právní úkon, směřující k převodu vlastních akcií v majetku společnosti, které jsou součástí prodávávaného podniku.

Dále se Nejvyšší soud zamýšlí nad tím, že takový výklad by mohl vést též k tomu, že by prodej podniku mohla zmařit třetí osoba - akciová společnost, jejíž i jen

⁵² Štenglová, Plíva, Tomsa - 2009

jediná akcie na jméno by byla součástí prodávaného podniku, která by odmítla udělit potřebný souhlas s převodem této akcie

Nejvyšší soud dále dovodil, že *„právní úpravu smlouvy o prodeji podniku v obchodním zákoníku je nutno považovat ve vztahu k právní úpravě zákona o cenných papírech o převodu listinných cenných papírů i k odpovídající úpravě zákona směnečného a šekového třeba za právní úpravu zvláštní.“*

Lze shrnout, že k převodu listinných cenných papírů, které jsou součástí převáděného podniku, podle kritéria jejich funkce v rámci celkového fungování podniku, postačí uzavření smlouvy o prodeji podniku, aniž by bylo třeba uplatit speciální postup podle jiných právních předpisů.

3.3.3 Přechod obchodní podíl

Pro otázku přechodu obchodního podílu je stejně jako v případě cenných papírů podstatné, zda je obchodní podíl součástí převáděného podniku. Je-li určitý podnik držitelem majetkové účasti v jiné společnosti, nic nebrání usuzovat, že tento obchodní podíl je součástí převáděného podniku. To platí zvláště v případě, kdy je činnost vlastněného podniku s činností prodávaného podniku úzce spojena. Pomocné kritérium, podle kterého je možné činit závěry o tom, jestli byl obchodní podíl součástí převáděného podniku poskytl Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 9.5.2006, sp. zn. 29 Odo 870/2005, v němž stanovil, že *„je-li ve smlouvě o převodu části podniku uvedeno, že 50% podíl ve společnosti je součástí části podniku (divize rozbušek), která se touto smlouvou převádí, je tím dostatečně doloženo, že tento obchodní podíl je součástí prodávané části podniku.“*

Otázkou přechodu obchodního podílu, který součástí převáděného podniku se zabýval Vrchní soud v Praze. Ve svém rozhodnutí ze dne 14.8.2003, sp. zn. 14 Cmo 41/2003 došel k závěru, že *„k převodu obchodního podílu, který je součástí podniku, dochází dnem účinnosti smlouvy o prodeji podniku (§ 476 a násl. obch. zák.).“* V dané kauze se navrhovatel domáhal výmazu jednoho komanditisty a výše jeho vkladu ve výši 900 000 000 Kč a zápisu druhého komanditisty a výše jeho vkladu 900 000 000 Kč. Dále se domáhal zápisu rozsahu splacení vkladu druhého komanditisty. Ke změně mělo dojít, protože podnik, který byl komanditistou v komanditní společnosti, byl prodán

právě navrhovateli – kupujícímu u smlouvy o prodeji podniku. Soud proto nejdříve vyřešil otázku, zda byl obchodní podíl součástí převáděného podniku. Dospěl k názoru, že ano a vyložil úvahy, které ho k tomuto závěru vedli: *„je třeba vycházet z ustanovení § 5 obch. zák., ve znění před novelou provedenou zákonem č. 370/2000 Sb. Podle tohoto ustanovení se podnikem rozumí soubor hmotných, jakož i osobních a nehmotných složek podnikání. K podniku náleží věci, práva a jiné majetkové hodnoty, které patří podnikateli a slouží provozu podniku nebo vzhledem ke své povaze mají tomuto účelu sloužit. Skutečnost, že I. (prodáváný podnik) byla ke dni uzavření smlouvy o převodu podniku komanditistou společnosti G. R., k. s., nikdo nezpochybňoval a vyplývá i z výpisu z obchodního rejstříku, v němž je I., a. s., zapsána jako komanditista s vkladem 900 000 000 Kč (zapsáno 15. 8. 2000). Obchodní podíl komanditisty v komanditní společnosti je majetkovou hodnotou (§ 61, § 93 odst. 4 obch. zák.). Právě s ohledem na to, že obchodní podíl je penězi ocenitelná hodnota, slouží vzhledem ke své povaze podnikateli jako jedna ze složek k vytváření jeho obchodního majetku.“* V otázce zda k přechodu došlo, aniž byly splněny další podmínky převodu obchodního podílu, soud vyložil, že pro složky podniku, mezi nimi i jiné majetkové hodnoty, jako je obchodní podíl, platí jejich přechod na nabyvatele nepodmíněně účinností smlouvy o převodu podniku. Soud uzavřel, že *„ k převodu obchodního podílu, který je součástí podniku, tak dochází účinností smlouvy o převodu podniku, aniž by bylo třeba krom toho postupovat podle § 115 obch. zák.“*

Na výše uvedené rozhodnutí Vrchního soudu v Praze odkázal také Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 9.5.2006, sp. zn. 29 Odo 870/2005, ve kterém odmítl dovolání, v němž dovalatelka argumentuje právě tím, že *„i kdyby byl obchodní podíl součástí části podniku, musely by ohledně něj být splněny podmínky ustanovení § 115 obch. zák. neboť by šlo o převod, nikoli o přechod, obchodního podílu...“* V odůvodnění Nejvyšší soud pak uvedl: *„Závěry dovalatelky o tom, že nebyl-li obchodní podíl součástí převáděné části podniku (přestože jeho převod byl součástí smlouvy uzavřené mezi navrhovatelkou a ZVI a. s.), je třeba, aby byly splněny podmínky pro převod obchodního podílu stanovené zákonem a společenskou smlouvou, jsou správné. Pokud by obchodní podíl součástí části podniku byl, splnění těchto podmínek by nebylo potřebné“*

Poslední jmenovaný závěr dovolacího soudu poskytuje shrnutí problematiky přechodu obchodního podílu při prodeji podniku smlouvou o prodeji podniku. Byl-li obchodní podíl součástí převáděného podniku, není k jeho přechodu třeba splnit žádné další podmínky, jmenovitě ne podmínky § 115 ObchZ., který jinak stanoví za jakých podmínek může být obchodní podíl převeden v případě společnosti s ručeným omezením.

3.3.4 Práva z duševního vlastnictví

Úprava přechodu práv z duševního vlastnictví je obsažena v § 479 ObchZ. Pojmy průmyslového a duševního vlastnictví, které jsou v ustanovení použity ovšem česká legislativa nijak nedefinuje. S. Plíva v Komentář k ObchZ.⁵³ jmenuje, co se zpravidla rozumí pod pojmem práv z průmyslového vlastnictví: práva k vynálezům, práva ke zlepšovacím návrhům, práva k užitným vzorům, práva k průmyslovým vzorům, práva k ochranným známkám, práva k obchodní firmě, práva k označení původu, novým odrudám rostlin a plemenům zvířat. Právy vyplývajícími z jiného duševního vlastnictví jsou pak především autorská práva a práva autorskému právu podobná a práva k jiným výsledkům duševní činnosti. Autor v této souvislosti zmiňuje např. know-how. Upozorňuje zároveň, že se nepatří práva osobní povahy, která jsou podle předpisů, které je upravují, nepřevoditelná.

První odstavec ustanovení § 479 ObchZ. stanoví, že *na kupujícího přecházejí všechna práva vyplývající z průmyslového nebo jiného duševního vlastnictví, jež se týkají podnikatelské činnosti prodáváného podniku. Je-li pro nabytí nebo zachování těchto práv rozhodné uskutečňování určité podnikatelské činnosti, započítává se do této činnosti nabyvatele uskutečněné po prodeji podniku i činnost uskutečněná při provozu podniku před jeho prodejem.* Toto ustanovení má dispozitivní povahu. Nic tedy nebrání odlišné dohodě smluvních stran. Jak uvádí I. Pelikánová⁵⁴ bude nejčastějším případem řešení otázek přechodu ochranných známek.

U některých jmenovaných práv je předpokladem jejich nabytí nebo zachování uskutečňování určité podnikatelské činnosti. To stanoví současná právní úprava

⁵³Štenglová, Plíva, Tomsa - 2009

⁵⁴ Pelikánová, 1997

ochranných známek. Podle § 25 odst. 1, písm. b) zákona o ochranných známkách⁵⁵ Úřad vymaže ochrannou známku, jestliže zjistí, že známka *nebyla v České republice užívána po dobu nejméně pěti let před zahájením řízení o výmazu a majitel ochranné známky její neužívání řádně nezduvodní; užívání ochranné známky třetí osobou na základě smlouvy se považuje za řádné užívání*. I. Pelikánová dále upozorňuje, že jakkoli je užívání ochranné známky velmi úzce spjata s podnikáním oprávněného, není s ním totožné. Těžko bude ovšem známku užívat někdo, kdo nepodniká. Zákonodárce tak v zájmu kontinuity stanovil, že se v takových případech do požadovaného činnosti uskutečněné kupujícím po prodeji podniku započítává také doba, po níž požadovanou činnost vykonával prodávající.

V druhém odstavci citovaného ustanovení zákon kogentně stanoví, za jakých okolností k přechodu práv podle prvního odstavce nedochází. Je tomu tak v případě, že by to odporovalo smlouvě o poskytnutí výkonu práv z duševního vlastnictví. Smlouvou o poskytnutí výkonu práv z průmyslového vlastnictví je licenční smlouva podle § 508 ObchZ. Může jí být také smlouva uzavřená podle autorského zákona č. 121/2000 Sb.

S. Plíva v Komentář k ObchZ.⁵⁶ upozorňuje, že smlouvě o poskytnutí výkonu práva u duševního vlastnictví nebude přechod tohoto práva odporovat v situaci, kdy je poskytovatelem licence dán souhlas. Přechodu práva brání situace, kdy by tento přechod odporoval dohodě stran smlouvy. Sama existence smlouvy, ale přechod nevylučuje.

Podle § 511 odst. 2 ObchZ., který upravuje licenční smlouvu k předmětům průmyslového vlastnictví, není nabyvatel oprávněn přenechat výkon práva jiným osobám (pokud není dohodou stran určeno jinak, ustanovení je dispozitivní). V případě, kdy bude prodávající nabyvatelem licence podle tohoto smluvního typu, je nutný souhlas poskytovatele licence s přechodem této licence na kupujícího (není-li v licenční smlouvě stanoveno jinak). Pokud bude prodávající naopak poskytovatelem licence podle § 508 a násl. ObchZ., tak platí, že nabyvatel licence na základě licenční smlouvy je oprávněným i nadále. Obecně tedy, je-li prodávající poskytovatelem licence, nebrání uzavřená licenční smlouva přechodu práv z průmyslového vlastnictví na kupujícího. K. Marek⁵⁷ se zamýšlí nad tím, zda by přechodu práva k datu účinnosti smlouvy bránilo, pokud by byla dříve prodávajícím uzavřená výhradní „licenční smlouva k předmětům

⁵⁵ zák. č. 137/1995 Sb.

⁵⁶ Štenglová, Plíva, Tomsa - 2009

⁵⁷ Marek, 2008

průmyslového vlastnictví“ s právem opce (ve prospěch nabyvatele) na poměrně dlouhou dobu určitou bez ujednání výpovědi. Individuálně by se přitom posuzovaly takové smlouvy, které by mohly být spekulativní.

Obdobně je licenční smlouva upravena v autorském zákoně. I v tomto případě nebrání přechodu pokud je prodávající poskytovatelem licence, souhlas, ale vyžaduje přechod práva pokud by byl prodávající nabyvatelem licence.

V některých případech pak může být přechod práv vyloučen ze samotné povahy převáděného práva. To bude případ zejména ryze osobních práv, která nejsou převoditelná. S. Plíva v Komentář k ObchZ.⁵⁸ dává za příklad právo na autorství.

Jak bylo uvedeno výše, pokud jde o přechod práv k obchodní firmě, aplikuje se ustanovení § 11 ObchZ. Aby mohl kupující podnikat pod stejnou obchodní firmou, musí k ní být připojen nástupnický dodatek a musí také existovat souhlas prodávajícího, resp. předchůdce. K. Marek⁵⁹ upozorňuje, že pokud se bude jednat o smlouvu o prodeji podniku, bylo by vhodné vyjádřit tento souhlas přímo ve smlouvě (i když by mohl být vyjádřen i jinak). Upozorňuje, že bez výslovného souhlasu nebude podnikání pod dosavadní firmou možné. Autor doplňuje, že převod firmy bez současného převodu podniku je nepřípustný. Převod firmy je však možný i při převodu části podniku, bude-li podnikatel zbývající část provozovat pod jinou firmou nebo tato část zanikne likvidací.

Převod obchodní firmy je dále omezen i jinými právními předpisy. Jedná se zejména o omezení v otázkách označení – např. je vyloučeno označení banka pro subjekt, který není držitelem povolení působit jako banka.

Na závěr lze podotknout, že přechod práv a závazků z průmyslového a jiného duševního vlastnictví je oproti některým jiným právům u smlouvy o prodeji podniku omezen poněkud více.

3.3.5 Práva a povinnosti z pracovněprávních vztahů

Přechod práv a závazků z pracovních vztahů je dalším kogentním ustanovením u smlouvy o prodeji podniku. Přechod práv a závazků z pracovněprávních vztahů je upraven v § 480 ObchZ. Toto ustanovení poměrně stručně stanoví, že *práva a povinnosti vyplývající z pracovněprávních vztahů k zaměstnancům podniku přecházejí z prodávajícího na kupujícího*. Na základě tohoto ustanovení se kupující stává

⁵⁸ Štenglová, Plíva, Tomsa - 2009

⁵⁹ Marek, 2008

zaměstnavatelem zaměstnanců a zároveň povinným z pohledávek, které zaměstnanci měli za dosavadním zaměstnavatelem – prodávajícím. Proávající nicméně za plnění těchto povinností ručí, viz. předchozí výklad.

S. Plíva v Komentář k ObchZ.⁶⁰ uvádí, že toto ustanovení musí být v úpravě smlouvy o prodeji podniku obsaženo proto, že Zákoník práce⁶¹ stanoví, že k přechodu práv a povinností z pracovněprávních vztahů k zaměstnancům podniku může dojít jen v případech stanovených zákonem. Smlouva o prodeji podniku tak bude právním důvodem zákonné změny jednoho účastníka pracovněprávního vztahu – zaměstnavatele. Zároveň je vyloučeno, aby k přechodu práv a povinností z pracovněprávních vztahů došlo jiným způsobem. Tento názor je vyjádřen i v rozhodnutí Nejvyššího soudu z 18.12.2008 sp. zn. 21 Cdo 449/2008. Soud v odůvodnění uvedl: „*k přechodu práv a povinností z pracovněprávních vztahů dochází nejen podle zákoníku práce, v němž je upraven v ustanoveních § 249 až 251a zák. práce, ale i v dalších případech stanovených jinými právními předpisy, například podle ustanovení § 59 odst. 3 nebo § 480 a § 487 obchodního zákoníku nebo podle ustanovení § 27a zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání ve znění pozdějších předpisů. K přechodu práv a povinností z pracovněprávních vztahů od dosavadního zaměstnavatele na jiného zaměstnavatele může dojít toliko na základě právního předpisu, a je vyloučeno, aby nastal jen kupř. na základě smluvního ujednání zaměstnavatelských subjektů...*“. Není tedy možné, což vyplývá z kogentnosti ustanovení § 480 ObchZ., aby si strany sjednali ve smlouvě širší či naopak omezenější přechod těchto práv a povinností.

Zároveň se vyžaduje, aby právním důvodem přechodu práv a povinností z pracovněprávních vztahů byla skutečně smlouva o prodeji podniku nebo jeho části. Je nutné, aby předmětem převodu byl podnik nebo samostatná organizační složka (viz. výše) a smlouva, na jejímž základě k převodu dochází měla charakter smlouvy o prodeji podniku. To uvedl Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí sp. zn. 21 Cdo 1323/2000 z 25.5.2001. Soud v tomto případě rozhodoval v kauze zaměstnance převedeného podniku, který domáhal určení, že trvá jeho pracovní poměr s původním zaměstnavatelem, tedy prodávajícím podnikem. Uváděl, že k přechodu práv a povinností vyplývajících z jeho pracovněprávního vztahu nedošlo. V rámci zkoumání skutkového

⁶⁰ Štenglová, Plíva, Tomsa - 2009

⁶¹ zák. č. 262/2006 Sb. (§ 338)

stavu, soudy vyhodnotili, že smlouva, kterou byl prodej proveden, nemá povahu smlouvy o prodeji podniku, právě proto, že nezahrnovala osobní složku podnikání (v daném případě zaměstnanci ukončili pracovní poměr s prodávajícím a uzavřeli nový s kupujícím). Určili zároveň, že na základě jiné smlouvy než smlouvy o prodeji podniku nedochází k přechodu práv a povinností z pracovněprávních vztahů. Výsledkem textu odůvodnění je právní věta: *„Jestliže předmětem smlouvy o prodeji podniku není podnik jako celek či část podniku jako samostatná organizační jednotka, nemá taková smlouva povahu smlouvy o prodeji podniku (jeho části), jež je jako smluvní typ upravena v obchodním zákoníku; v takovém případě účinky s touto smlouvou spojené nenastávají a k přechodu práv a povinností z pracovněprávních vztahů nedochází.“* V tomto rozhodnutí tak soud znovu vyjádřil pravidlo uvedené v samotném začátku, a sice že k přechodu práv a povinností z pracovněprávních vztahů může dojít výhradně na základě zákona.

Nejvyšší soud zaujal, a mnohokrát ve svých rozhodnutích opakoval, stanovisko, že ze znění ustanovení § 480 ObchZ., který používá slova *„...k zaměstnancům podniku...“* jednoznačně vyplývá, že na kupujícího nepřechází všechna práva a povinnosti z pracovněprávních vztahů, které kdy prodávajícímu při provozování podniku vznikly, ale jen práva a povinnosti vůči těm pracovníkům, jejichž pracovněprávní vztah trval k okamžiku účinnosti, kdy se stala smlouva o prodeji podniku účinnou. Jedním z prvních rozhodnutí Nejvyšší soudu zabývajících se touto otázkou padlo dne 18.9.1997 v rozsudku sp. zn. 2 Cdon 1495/96. Na toto rozhodnutí odkázal Nejvyšší soud znovu nověji např. v rozhodnutí sp. zn. 32 Cdo 2013/2008, kde původní názor soudu vyložil: *„V tomto (2 Cdon 1495/96, pozn. autora) rozhodnutí Nejvyšší soud přijal právní názor, že ze znění § 480 obch. zák. se jednoznačně podává, že na kupujícího nepřecházejí všechna práva a povinnosti z pracovněprávních vztahů, které vůbec kdy prodávajícímu vznikly při provozování podniku, ale jen práva a povinnosti (včetně neuspokojených nároků) vůči těm zaměstnancům, jejichž pracovněprávní vztah s prodávajícím trval alespoň v den, kdy se stala smlouva o prodeji podniku účinnou. V tomto rozhodnutí je dále judikováno, že skončil-li pracovněprávní vztah před tímto dnem, zůstávají práva a povinnosti prodávajícího (spočívající v dosud neuspokojených nárocích) vůči bývalým zaměstnancům smlouvou o prodeji podniku nedotčena.“* Pokud se tedy jedná o práva a povinnost z pracovněprávních vztahů, které mohou existovat mezi prodávajícím a

bývalým zaměstnancem, jehož pracovněprávní vztah k okamžiku účinnosti smlouvy o prodeji podniku již netrvá, nedochází k jejich přechodu. Již zmíněné rozhodnutí sp. zn. 21 Cdo 449/2008 výslovně mluví o osudu pracovněprávních vztahů mezi prodávajícím a jeho bývalými zaměstnanci: „...skončil-li pracovněprávní vztah před tímto dnem, zůstávají práva a povinnosti prodávajícího (spočívající v dosud neuspokojených nárocích) vůči bývalým zaměstnancům smlouvou o prodeji podniku (části podniku) nedotčena. Uvedený závěr je rovněž v souladu s účelem smlouvy o prodeji podniku (části podniku); k zachování jednoty hmotných, osobních a nehmotných složek podnikání je potřebné, aby kupující převzal práva a povinnosti jen vůči zaměstnancům, jejichž pracovněprávní vztah dosud trvá a kteří tak mají v převáděném podniku (jeho převáděné části) nadále působit. Uvedené závěry potvrdil Nejvyšší soud také např. v kauze sp. zn. rozhodnutí 21 Cdo 187/2006.

To, že práva a povinnosti z pracovněprávních vztahů vůči zaměstnancům, jejichž pracovněprávní vztah byl ukončen již před účinností smlouvy o prodeji podniku, je třeba vnímat i v procesní rovině. Tímto problémem se zabýval Nejvyšší soud v rozhodnutí sp. zn. 21 Cdo 310/2006 ze dne 14.11.2006. V tomto případě se jednalo o situaci, kdy podnikatel vymáhal na svých propuštěných zaměstnancích škodu, kterou měli způsobit. Podnikatel ale také po ukončení pracovního poměru těchto zaměstnanců podnik převedl na základě smlouvy o prodeji podniku. Podle soudů nižšího stupně tak prodávající jako žalobce, na jehož návrh bylo řízení zahájeno, vymáhal nároky svým jménem na účet prodávajícího ve smyslu ustanovení § 530 odst. 1 ObčZ. Nejvyšší soud jasně znovu uvedl, že k přechodu zmíněných nároků na kupujícího nikdy nedošlo a judikoval, že není přípustná ani analogická aplikace § 530 odst. 1 ObčZ., neboť by to bylo v rozporu s principem samostatnosti pracovního práva. Výsledkem je opět právní věta, která shrnuje uvedené závěry: „došlo-li k prodeji podniku nebo části podniku (§ 476 a násl. obchodního zákoníku), není prodávající oprávněn ve smyslu ustanovení § 477 odst. 2 obchodního zákoníku a § 530 odst. 1 občanského zákoníku vymáhat „svým jménem na účet kupujícího“ nároky z pracovněprávních vztahů vůči zaměstnancům prodaného podniku (prodané části podniku).“ Soud v tomto případě uzavřel, že účastníkem řízení je, bez ohledu na provedený prodej podniku, stále prodávající jako jediný oprávněný z předmětných nároků.

Podle ustálené judikatury přecházejí na kupujícího také práva a povinnosti z pracovněprávních vztahů vůči zaměstnancům, jejichž pracovní poměr byl před účinností smlouvy o prodeji podniku sice ukončen, ale v době prodeje nebyl rozhodnut soudní spor, ve kterém se rozhoduje o neplatnosti tohoto rozvázání pracovního poměru. K této otázce se vyjádřil Nejvyšší soud v rozhodnutí z 7.6.2000 sp. zn. 21 Cdo 2124/99. Soud i v tomto případě vyložil judikaturu uvedenou výše, především závěr, že nepřechází práva a povinnosti vůči zaměstnancům, jejichž pracovněprávní vztah k prodávajícímu podniku v době prodeje již neexistuje. Zdůraznil ovšem, že poněkud odlišná situace nastává (a tak tomu bylo i v posuzovaném případě) tehdy, jestliže k okamžiku účinnosti smlouvy o prodeji podniku⁶² soudu probíhá (tj. nebyl dosud pravomocně skončen) spor o určení neplatnosti rozvázání pracovního poměru zaměstnance, který působí (podle pracovní smlouvy má působit) v podniku (jeho části), jež je předmětem převodu. V důsledku toho, že platnost rozvázání pracovního poměru, k němuž došlo před vznikem nové společnosti, byla zpochybněna, není tu a ani nemůže být jistota, zda pracovní poměr následkem výpovědi, okamžitého zrušení, zrušení ve zkušební době nebo dohody skutečně skončil, nebo zda stále (bude-li rozvázání pracovního poměru určeno jako neplatné) pokračuje. Protože v okamžiku rozhodném pro přechod práv a povinností z pracovněprávního vztahu k takovému zaměstnanci nelze považovat pracovní poměr za skončený, a protože pracovní poměr (bude-li rozvázání pracovního poměru určeno jako neplatné) může nadále trvat, je odůvodněn závěr, že na základě ustanovení § 480 ObchZ. přechází kupujícího práva a povinnost z pracovněprávních vztahů též k těm zaměstnancům, u nichž byl před účinností smlouvy o prodeji podniku rozvázán pracovní poměr, avšak platnost rozvázání pracovního poměru se stala předmětem sporu, který nebyl v době vzniku nové společnosti pravomocně rozhodnut. Stejný závěr učinil Nejvyšší soud také odůvodnění rozhodnutí sp. zn. 21 Cdo 857/2004 ze dne 14.10.2004.

Zároveň je třeba uvést, že jakkoli je ustanovení § 480 ObchZ. koncipováno jako kogentní, nezakládá odlišná dohoda stran absolutní neplatnost smlouvy o prodeji podniku. V rozhodnutí sp. zn. 32 Cdo 2013/2008 ze dne 1.10.2008 se k této otázce vyjádřil Nejvyšší soud. V textu odůvodnění uvádí, že pokud smluvní strany smlouvy o prodeji podniku vyloučily přechod některých závazků z pracovněprávních vztahů, není

⁶² v daném případě se jednalo o vklad podniku do nově vznikající společnosti

možno dovodit, že smlouva o prodeji podniku je absolutně neplatná pro rozpor se zákonem, konkrétně ustanovením § 477 odst. 1 ObchZ., pokud by byla v rozporu jen s ustanovením § 480 ObchZ. Smluvní ujednání, které by bylo v rozporu se speciálním a zároveň kogentním ustanovením by mohlo založit jen částečnou neplatnost příslušných ustanovení smlouvy o prodeji podniku, která by byla v rozporu s § 480 ObchZ., ale nikoli absolutní neplatnost.

3.3.6 Jiná práva a závazky

Mezi jiná práva a závazky by mohla patřit především živnostenská oprávnění. Jak upozorňuje A. Outlá⁶³ živnostenské oprávnění představuje výjimku z ustanovení § 477 odst. 1 ObchZ. § 10 odst. 8 zákona o živnostenském podnikání⁶⁴ totiž jednoznačně stanoví, že živnostenské oprávnění nemůže být převedeno na jinou osobu. Jiná osoba může živnostenské oprávnění vykonávat, jen pokud to stanoví živnostenský zákon. Podle tohoto zvláštního předpisu tedy smlouvou o prodeji podniku nepřechází na kupujícího živnostenské oprávnění.

Závazkem, který by s podnikem přecházel, není, jak již bylo uvedeno, ani kupní cena. Judikoval tak již dříve Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí sp.zn. 29 Odo 691/2003 ze dne 27.7.2005. Uvedl, že kupní cena není závazkem souvisejícím s podnikem a nemůže být proto ani předmětem přechodu při prodeji podniku.

V uvedeném rozhodnutí je také obsažena obecná podmínka, na závazky, jež mají při prodeji podniku přejít na kupujícího. Musí se jednat o závazky související s podnikem, za které podle tohoto judikátu možno považovat pouze ty, jejichž vznik je vyvolán provozem podniku a úzce souvisí s náklady, jež je třeba vynaložit na zajištění jeho provozu a jeho rozvoj.

⁶³ Outlá, A. Smlouva o prodeji podniku. *Daně a právo v praxi*. Duben 2001, č. 7. str. 2.

⁶⁴ zák. č. 455/1991 Sb.

Závěr

V této diplomové práci je detailně pojednáno o některých otázkách souvisejících s prodejem podniku v české právní úpravě. Pozornost je věnována zejména definování pojmu podnik a definování jeho části. Dále smlouvě o prodeji podniku jako speciálního smluvního typu upraveného obchodním zákoníkem a konečně o přechodu práv a závazků při prodeji podniku.

Legální definice pojmu podnik je obsažena v § 5 obchodního zákoníku. Ve smyslu této definice je podnik vnímán jako subjekt obchodně-právních vztahů. Není považován za jejich subjekt. Definice také obsahuje dvě podmínky, které musí být splněny kumulativně, aby mohl být soubor věcí považován za podnik. Věci jednak musí patřit podnikateli, a také musí sloužit provozování podniku. Podnik je také výslovně prohlášen za věc hromadnou. Literatura se shoduje, že jeden podnikatel může vlastnit i více podniků, byť je to otázka poněkud sporná. Tyto závěry, stejně jako vodítka k přesné specifikaci podniku jsou obsaženy v rozsáhlé judikatuře, která se této otázce věnuje.

Narozdíl od pojmu podnik, část podniku není v obchodním zákoníku vymezena. Nutno podotknout, že v řadě případů není specifikace části podniku vůbec nezbytná, protože není rozhodující převádí-li se podnik nebo pouze jeho část. základním kritériem části podniku je funkční samostatnost, přičemž podle názoru, který zastává Nejvyšší soud je významným vodítkem zejména oddělené účetnictví. Obecně je pojem části podniku v české právní úpravě vykládán poměrně úzce. Aplikační praxe v zahraničí tento pojem chápe mnohem více široce.

Práce se dále věnuje smlouvě o prodeji podniku. Úprava tohoto smluvního typu je obsažena pouze v obchodním zákoníku, občanský zákoník tento pojem nezná. Platí přitom, že smlouva o prodeji podniku má relativně hodně kogentních ustanovení. tento smluvní typ je aplikován jak na prodeje celého podniku, tak i na prodej části podniku.

Smlouva o prodeji podniku musí splňovat řadu požadavků, které na ní zákonná úprava klade. Základním předpokladem je, že vůle smluvních stran směřuje k převedení podniku jako funkčního celku. není přitom stěžejní, aby byl převáděný podnik ve smlouvě podrobně specifikován. Musí být naplněn požadavek na závazek prodávajícího předat podnik, kupujícího podnik a závazky, které s ním souvisí převzít a zaplatit kupní

cenu. Obchodní zákoník dále vyžaduje pro tento smluvní typ písemnou formu. V určitých případech je navíc platnost smlouvy o prodeji podniku podmíněna souhlasem orgánů společnosti, zejména valné hromady.

Další otázkou adresovanou v práci je přechod vlastnictví na základě smlouvy o prodeji podniku. Obecně platí, že na kupujícího přecházejí okamžikem účinnosti smlouvy vlastnická práva k movitým věcem. K nemovitostem pak vlastnické právo přechází okamžikem zápisu do katastru nemovitostí. Dnem účinnosti smlouvy se rozumí den, kdy byla smlouva uzavřena.

Pozornost byla věnována také odpovědnosti za vady. Prodávající je především povinen splnit oznamovací povinnost, to znamená notifikovat všechny vady, o kterých ví nebo vědět musí. Je také nutné v zápise o převzetí podniku sepsat seznam chybějících a vadných věcí. Jako důsledek vadnosti věci zahrnutých do prodeje má kupující následně právo na přiměřenou slevu z kupní ceny.

Značná část práce se podrobně věnuje problematice přechodu práv a závazků při prodeji podniku. Kogentní úprava obchodního zákoníku stanoví, že na základě smlouvy o prodeji podniku přechází na kupujícího všechna práva a závazky související s podnikem. Judikatura stanovila, že k tomuto přechodu dochází ze zákona, nikoli na základě smlouvy. Platí přitom, že k přechodu závazků se nevyžaduje souhlas věřitele. Toho je v důsledku této právní úpravy třeba jistým způsobem chránit. Ochranou mu je jednak ručení prodávajícího, který i po přechodu závazků na kupujícího ručí věřiteli za jejich splnění. Postavení věřitele dále upevňuje trvání zajištění převáděných závazků. poslední možností obrany věřitele je právo podat odpor, kterým se může domáhat neúčinnosti přechodu. Toho se může domáhat v případě, že se nepochybně sníží dobytost jeho pohledávky v důsledku prodeje podniku.

Práce se věnuje jednotlivě specifickým druhům práv a závazků. Mezi nimi jako první právům a závazkům z nájemních vztahů. Judikatura i teorie se shoduje na tom, že k přechodu těchto závazků v každém případě dochází. Výchoziskem je opět přechod závazků při prodeji podniku ze zákona.

Z přechodu jsou naopak vyloučeny veřejnoprávní závazky, zejména je pojednáno o závazku zaplatit daň. Argumentace vychází z toho, že veřejnoprávní závazky nejsou přenosné, protože nemají povahu závazků soukromého práva a jejich

přechod tak musí být upraven speciálním právním předpisem, kterým v tomto případě obchodní zákoník není.

Ze zákona naopak dochází k přechodu práv spojených s cennými papíry. Bylo judikováno, že k tomuto přechodu se navíc nevyžaduje indosament ani splnění jiných podmínek stanovených speciálními právními předpisy. Podobné závěry platí o přechodu obchodního podílu, ke kterému dochází rovněž ze zákona.

Obecně přecházejí také všechna práva a závazky související s duševním vlastnictvím. Výjimkou jsou případy, kdy by takový přechod odporoval licenční smlouvě. Zvlášť je třeba posuzovat také přechod práva k obchodní firmě, který je v obchodním zákoníku upraven speciálně.

Kogentně je v obchodním zákoníku upraven přechod práv a povinností z pracovně právních vztahů. tyto práva a povinnosti podle tohoto ustanovení přecházejí z prodávajícího na kupujícího okamžikem účinnosti smlouvy o prodeji podniku. Bylo ovšem judikováno, že nepřecházejí práva a povinnosti, včetně práva na náhradu škody, ve vztahu k zaměstnancům, s nimiž byl pracovně-právní vztah k okamžiku účinnosti smlouvy o prodeji podniku již ukončen.

Obecná podmínka přechodu práv a závazků, jak bylo uvedeno i v rozhodnutí Nejvyššího soudu, spočívá v tom, že se musí jednat o závazky, které souvisejí s podnikem, respektive s provozem podniku.

Seznam zkratk

[1] ObchZ. – zák. č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník ve znění pozdějších předpisů

[2] ObčZ. – zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů

Použitá literatura

- [1] Štenglová, I, Plíva, S., Tomsa, M. *Obchodní zákoník. Komentář. 12. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-055-3. Citováno jako: Štenglová, Plíva, Tomsa - 2009
- [2] Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp, Z. *Obchodní zákoník. Komentář. II. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. ISBN 978-80-7357-491-8. Citováno jako: Pokorná, Kovařík, Čáp - 2009
- [3] Pelikánová, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku. 4. díl.* Praha: Linde, 1997. ISBN 80-7201-095-6. Citováno jako: Pelikánová, 1997
- [4] Marek, K. Smlouva o prodeji podniku. *Právní fórum*, Únor 2008, č. 2, str. 59. Citováno jako: Marek, 2008
- [5] Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. *Obchodní zákoník. Komentář. 11. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2006. ISBN 80-7179-487-2. Citováno jako: Štenglová, Plíva, Tomsa - 2006
- [6] Štenglová, I, Plíva, S., Tomsa, M. *Obchodní zákoník. Komentář. 10. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2005. ISBN 80-7179-346-9.
- [7] Pelikánová, I. a kol. *Obchodní právo.* Praha: ASPI Publishing, 2001. ISBN 80-85963-57-4
- [8] Eliáš, K. *Obchodní zákoník: praktické poznámkové vydání s výběrem judikatury od roku 1990.* Praha: Linde, 1998. ISBN 80-7201-113-8
- [9] Štenglová, I. *Obchodní zákoník ve znění zákona č. 370/2000 Sb., s důvodovou zprávou, judikaturou, úvodním výkladem a poznámkami JUDr. Ivany Štenglové.* Praha: IFEC, 2000. ISBN 80-86412-06-7.
- [10] Jehlička, O., Švestka, J., Škárová, M. *Občanský zákoník. Komentář. 7. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2002. ISBN 80-7179-662-X.
- [11] Outlá, A. Smlouva o prodeji podniku. *Daně a právo v praxi.* Duben 2001, č. 7. str. 2.
- [12] Kopáč, L., Švestka, J. K některým následkům odstoupení od smlouvy o prodeji podniku. *Právní rozhledy.* Únor 1997, č. 2, str. 66.
- [13] Kopáč, L., Švestka, J. Smlouva o prodeji podniku a právní nástupnictví u smlouvy o nájmu nebytových prostor *Právní rozhledy.* Leden 1994, č. 8, str. 8.
- [14] *Epravo.cz* [online]. 11.5.2001 [cit. 2010-06-17]. Zákaz přenosu daňové povinnosti při prodeji podniku. Dostupné z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/zakaz-prenosu-danove-povinnosti-pri-prodeji-podniku-7117.html>>.

- [15] Čech, P. Vymezení části podniku a působnost valné hromady. *Právní rádce*. Duben 2006, č. 4.
- [16] *Pravniradce.ihned.cz* [online]. 23.3.2009 [cit. 2010-06-22]. Smlouva o prodeji podniku a o nájmu podniku. Dostupné z WWW: <http://pravniradce.ihned.cz/c4-10078240-36435280-F00000_d-smlouva-o-prodeji-podniku-a-o-najmu-podniku>.
- [17] Judikatura Nejvyšší soudu ČR získaná z www.nsoud.cz a elektronického informačního systému právních informací ASPI
- [18] Plíva, S. *Obchodní závazkové vztahy*. Praha: ASPI, 2006.

Prodej podniku a jeho části

Sale of an enterprise and of its part

Klíčová slova:

- a) prodej podniku
- b) podnik
- c) smlouva o prodeji podniku

Key words:

- d) sale of an enterprise
- e) enterprise
- f) contract on sale of an enterprise

Summary

The aim of the thesis is to provide comprehensive information about sale of the enterprise. The main focus is on contract on sale of an enterprise and transfer of the rights and obligations from seller to the buyer. On the contrary, the paper does not deal with many issues associated with sale of an enterprise, such as legal provision concerning competition. The thesis is not only concerned with current Czech legal provisions, it also highlights important judicial precedents and points out interesting conclusion published by respected authors. The thesis is composed of three chapters, each of them dealing with different aspects of sale of enterprise.

First chapter explains the meaning of the term enterprise and part of an enterprise under the Czech Commercial Code. For the purposes of this Code, an enterprise is understood to be the aggregate of tangible, personal and intangible components constituting a business activity. Things, rights and other property values which belong to the entrepreneur and which are used to operate the enterprise, or which, because of their nature, are intended to serve this purpose, are appurtenant to the enterprise. On the contrary there is no legal definition of a part of an enterprise in the Czech legal system. As a result judicial decisions concerning this issue are quite abundant. There is consistency in conclusions of the decisions of Czech Supreme Court. In general the main condition for the unit of a business for being considered part of an enterprise is functional independency.

Second chapter focus on contract on sale of an enterprise. Legal requirements for the agreement between sides are examined and legal effects of the contract are explained in this chapter. Under a contract of sale of an enterprise, the seller undertakes to pass over to the buyer a certain enterprise and to assign to him the ownership title to such enterprise, and the buyer undertakes to assume the obligations (debts) of the seller relating to the enterprise and to pay the selling price. Furthermore, the contract must be in writing.

Chapter Three concentrates on problems resulting from transfer of the rights and obligations. Generally, all rights and obligations pertaining to the sale pass to the buyer, however, there are few exemptions – rights and duties arising from labour relations with employees of the enterprise, contract price for the business and trading privileges.

Last part of the paper sums up conclusions stated in the text .